

Zbornik radova s okruglog stola

NASTAVA STRANIH JEZIKA STRUKE NA SVEUČILIŠTU U ZAGREBU I SVEUČILIŠTIMA CRNE GORE

Erasmus+

Ova publikacija je nastala u okviru Erasmus + projekta Reforming Foreign Languages in Academia in Montenegro - ReFLAME koji je podržan sredstvima Europske komisije.

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora publikacije i Komisija se ne može smatrati odgovornom prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Zbornik radova s okruglog stola

NASTAVA STRANIH JEZIKA STRUKE NA
SVEUČILIŠTU U ZAGREBU I SVEUČILIŠTIMA CRNE GORE

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
FF press

Za izdavača
Domagoj Tončinić

Godina elektroničkog izdanja: 2023.

Urednica područja
Renata Geld

Urednice
Ana Matijević, Jasna Ćirić

Recenzentice
Drijenka Pandžić Kuliš, Dubravka Pleše

Lektura hrvatskog teksta
Roberta Pulić

Lektura crnogorskog teksta
Petar Božović

Lektura engleskog teksta
Petra Barbarić

Korektura
Petra Barbarić

Računalni slog i oblikovanje naslovnice
Alma Šimunec-Jović

Fotografije
Željko Livnjak

ISBN 978-953-379-087-9
DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879>

Zagreb, 2023.

Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.

Zbornik radova s okruglog stola

**NASTAVA STRANIH JEZIKA STRUKE NA
SVEUČILIŠTU U ZAGREBU I SVEUČILIŠTIMA CRNE GORE**

UREDнице

Ana Matijević

Jasna Ćirić

 PF press

Zagreb, lipanj 2023.

Sadržaj

- 5 | Uvodna riječ
- 7 | Vivijana Radman
Četiri desetljeća Centra za strane jezike Filozofskog fakulteta
- 15 | Ines Jelovčić
Status Stranog jezika struke na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu
- 27 | Petar Božović i Deja Piletić
Strani jezici struke na Univerzitetu Crne Gore - Rezultati analize sprovedene u okviru Erasmus+ projekta ReFLAME
- 33 | Jasna Ćirić i Ana Matijević
Nastava stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu
- 45 | Petra Barbarić
Osvrt na raspravu provedenu na okruglom stolu

Uvodna riječ

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.1>

Okrugli stol *Nastava stranih jezika struke na Sveučilištu u Zagrebu i sveučilištima Crne Gore* održan je 2. veljače 2022. godine u sklopu Erasmus+ projekta za jačanje kapaciteta u visokom obrazovanju *Reforming Foreign Languages in Academia in Montenegro – ReFLAME* (2019. – 2022.), čiji je koordinator Univerzitet Crne Gore, a Sveučilište u Zagrebu jedan od partnera uz Univerzitet Donja Gorica, Univerzitet Mediteran, Sveučilište za strance u Perugii, Sveučilište u Varšavi i Ministarstvo prosvjete Crne Gore.

Svrha i cilj projekta jest jačanje kapaciteta crnogorskih sveučilišta u ponudi moderne i tržišno orijentirane nastave stranih jezika struke, reforma nastave stranih jezika struke na tri crnogorska sveučilišta te odgovor na sve veću potražnju znanja stranih jezika i korištenja stečenih jezičnih vještina u radnim okruženjima.

Jedna od predviđenih projektnih aktivnosti bio je studijski posjet Sveučilištu u Zagrebu, ostvaren u trećoj godini provedbe projekta, a u sklopu kojeg su se nastavnici s Univerziteta Crne Gore, Univerziteta Donja Gorica i Univerziteta Mediteran susreli s nastavnicima našeg Sveučilišta s ciljem razmjene primjera dobre prakse i uspostavljanja suradnje s pojedinim sastavnicama te odsjecima Filozofskog fakulteta. U okviru tog studijskog posjeta održan je okrugli stol *Nastava stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu i na sveučilištima Crne Gore*, zamišljen kao platforma za razmjenu informacija o razvoju i aktualnom stanju nastave stranog jezika na Sveučilištu u Zagrebu te sveučilištima u Crnoj Gori, kao i mjesto promišljanja i rasprave o važnosti nastave stranog jezika u visokoškolskom obrazovanju.

Nadamo se da će vas radovi predstavljeni na okruglom stolu i objavljeni u ovom zborniku potaknuti na daljnja istraživanja i propitivanja.

Urednice

Panel rasprava u knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Panel rasprava u Vijećnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Četiri desetljeća Centra za strane jezike Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Vivijana Radman

Filozofski Fakultet, Sveučilište u Zagrebu
vradman@ffzg.unizg.hr

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.2>

Sažetak

Centar za strane jezike iznikao je iz zasad pionirskog rada u području nastave stranih jezika dr. Petra Guberine i suradnika, osnivača Zavoda za fonetiku i Odsjeka za fonetiku. Svrha ovog rada jest ukratko prikazati razvoj Centra od samih početaka izvođenja nastave u tečajevima stranih jezika prema izvornoj AVGS metodi Petra Guberine preko osnivanja dvaju fakultetskih centara, Centra za strane jezike i probleme govora i Centra za jezičnu nastavu, do nastanka jedinstvenog Centra za strane jezike, kakav postoji danas.

Ključne riječi: audiovizuelna globalno-strukturalna metoda, strani jezik struke, strani jezik za akademske potrebe

Centar za strane jezike ustrojben je jedinica Filozofskog fakulteta koja obavlja dvije djelatnosti: izvodi nastavu kolegija Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe za studente Filozofskog fakulteta i održava tečajeve stranih jezika za građanstvo. Centar izvodi 25 kolegija po semestru u preddiplomskom studiju i 11 u diplomskom studiju, i to za engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski i ruski jezik. Nastavu izvodi 11 predavača i viših predavača zaposlenih u Centru, koji, osim nastavnog osoblja, zapošljava i tehničkog suradnika i administratoricu. Osim stalno zaposlenih djelatnika, Centar angažira i brojne vanjske suradnike za rad u tečajevima. Nastavu kolegija Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe kao obvezno izbornog ili kao izbornog kolegija u jednoj akademskoj godini u prosjeku pohađa više od tisuću studenata Filozofskog fakulteta.¹

Začetke Centra za strane jezike kakav postoji danas treba tražiti u razmjerno dalekoj prošlosti, naime u 1954. godini kada se na poticaj dr. Petra Guberine, profesora romanske lingvistike i predstojnika Romanskog seminara Filozofskog fakulteta u Zagrebu, osniva Institut za fonetiku². Znanstveni interesi i istraživanja govora Petra Guberine bili su okosnica razvoja i institucionalizacije zagrebačke fonetike kroz osnivanje najprije Instituta, potom 1963. godine Katedre te 1968. godine i Odsjeka za teorijsku i primijenjenu fonetiku (Vuletić 1998: 263). Značajka zagrebačke fonetike

1 O Centru danas vidi više u Jelovčić, Ines *Status Stranog jezika struke na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu*, u ovom zborniku.

2 Godine 1961. Institut za fonetiku postaje Zavod za fonetiku (Vuletić 1998: 262).

predvođene dr. Guberinom bila je izrazita povezanost eksperimentalnog i teorijskog rada uz korištenje raznih tehničkih pomagala u proučavanju i analizi govora. Usmjerenost na govor, a ne samo na glasove, kojima se bavila klasična fonetika, proučavanje strukturalnih elemenata govora, a ponajprije intonacije kao „skupa akustičkih vrednota govornog jezika” te interes ne samo za emisiju nego i za transmisiju i percepciju govora pokazuje da je zagrebačka fonetika polovinom prošlog stoljeća bila u tijeku sa suvremenim kretanjima, a u mnogočemu je i prednjačila (Vuletić 1998: 263).

Rezultati teorijskih istraživanja svoju su primjenu našli u razvoju verbotonalne metode rehabilitacije slušanja i govora te u izumu naprave SUVAG za rehabilitaciju slušanja i govora (franc. *Système Universel Verbotonal d’Audition Guberina*, tj. univerzalni verbotonalni sistem slušanja prema Guberini), koja se i danas koristi u Poliklinici SUVAG u Zagrebu i širom svijeta (Vuletić 1998: 266).

Druga metoda proizašla iz istraživanja profesora Guberine u suradnji s Paulom Rivencom³ jest audiovizuelna⁴ strukturalno-globalna metoda nastave živih jezika. Programi korekcije izgovora stranih jezika i poučavanje stranih jezika prema Guberininoj i Rivencovoj izvornoj AVGS metodi koji su se šezdesetih godina dvadesetog stoljeća provodili u okviru Instituta za fonetiku nadahnuti su temelj iz kojeg su se razvile dvije djelatnosti današnjeg Centra za strane jezike: tečajna nastava stranih jezika i kolegiji stranih jezika za specifične potrebe⁵, tj. kolegiji stranih jezika u službi struke i stranih jezika za akademske potrebe. Iznimno je uzbudljivo baciti pogled na ta pionirska vremena u istraživanju novih metoda poučavanja stranih jezika u svijetu, trenutak u kojem zagrebačka fonetika nije nimalo zaostajala.⁶

U vrijeme u kojem je audiooralna metoda uz korištenje tehničkih pomagala u nastavi živih jezika već našla široku primjenu u poučavanju stranih jezika širom svijeta, Petar Guberina ide

3 Paul Rivenc (1925. – 2019.) francuski je lingvist, semiotičar i didaktičar koji je najveći dio svoje karijere posvetio metodama poučavanja francuskog kao stranog jezika.

4 Odlučila sam se za dosljedno korištenje pojma „audiovizuelna metoda” jer je to pojam koji koriste autori u literaturi iz razdoblja razvoja dotične metode. S obzirom na to da nema smisla lektorirati citate iz literature, niti u citatima koristiti pojam „audiovizuelna”, a „audiovizualna” u mom tekstu, to jest da je trebalo ujednačiti citate i tekst, jedino je smisljeno bilo poštovati izvorni tekst. (op.a.)

5 Ili LSP, engl. *Language for Specific Purposes*.

6 Prvom važnom promjenom u pristupu poučavanju stranih jezika u odnosu na tradicionalnu metodu poučavanja gramatike i primjene naučenog prevođenjem sa stranog na materinski jezik može se smatrati takozvana „direktna metoda” Charlesa Berlitzsa sa samog kraja devetnaestog stoljeća. Važnost te metode ogledala se u promjeni fokusa s pisanja na govor, tj. usmjerenosti na usmenu interakciju, odnosno komunikativnu funkciju jezika, a temeljila se na ideji da je usvajanje stranog jezika slično usvajanju materinskog jezika te se u tom smislu jezik mora usvajati spontano putem govora, nastava se treba odvijati na jeziku koji se poučava, a vokabular ne treba posredovati prijevodno, nego poučavati s pomoću slika i predmeta (Stieglitz 1955: 300-310).

U dvadesetom stoljeću potreba za poznavanjem, pa stoga i poučavanjem stranih jezika sve više raste, a osobito dolazi do izražaja u Drugom svjetskom ratu kada vojska Sjedinjenih Država pokreće *Army Specialized Training Program* u partnerstvu s brojnim američkim sveučilištima u okviru kojeg je stvorena i tzv. audiooralna metoda poučavanja stranih jezika. Američkoj vojsci bili su potrebni ljudi koji se služe stranim jezicima i tečno ih govore te su u tu svrhu angažirali stručnjake koji su, naslanjajući se i na direktnu metodu, povezali lingvistička znanja sa spoznajama biheviorističke psihologije kako bi stvorili učinkovitu i intenzivnu metodu učenja jezika koja će rezultirati tečnim i pravilnim govorom. Metoda se temeljila na oponašanju i zapamćivanju uvriježenih izraza, usvajanju strukturalnih obrazaca ponavljanjem, korištenju tehničkih pomagala poput magnetoskopskih vrpca i vizualnih pomagala, učenju vokabulara iz konteksta, a osobita se pozornost obraćala izgovoru. (Škarić 1971: 30-31)

korak dalje te 1955. godine uređuje i objavljuje seriju ploča za učenje izgovora stranih jezika i popratne udžbenike za učenje stranih jezika sastavljene po principima audiovizuelne globalno-strukturalne metode Petra Guberine i Paula Rivenca. Ploče i udžbenici izdavani su istodobno u Parizu (Librairie Didier) i Zagrebu (Jugoton). Najprije su objavljeni udžbenici za učenje engleskog, francuskog, njemačkog, ruskog, talijanskog i hrvatskog, a poslije i drugih jezika.

Audiovizuelna globalno-strukturalna metoda, riječima njezina autora „globalan je i strukturalan sistem koji se bazira na strukturalnom funkcioniranju mozga (percepcije). Ona koristi audiovizuelna sredstva da bi stvorila efikasne strukture u emisiji, kao i u recepciji i reprodukciji (pravilno slušanje i izgovor). Višestruka osjetljivost, naročito oka i uha, osnovni je medij za cerebralnu integraciju na strukturalnim principima. Te su strukture vidljive u svim dijelovima metode, od teksta do aparata. Aparati pomažu nastavniku da rukovodi upotrebom struktura. Zato su audiovizuelna sredstva povezana na poseban način (poseban ritam) i pri sastavljanju tečajeva treba uzeti u obzir i tehnička sredstva za audiovizuelnu percepciju jezika. Ova metoda radi na principima fizioakustike i stimulacije mozga, upotrebljava ograničeni broj efikasnih elemenata za strukturiranje i stimulaciju mozga: svakodnevnu stvarnost i leksička sredstva koja je izražavaju: ritam, intonaciju, frekvenciju, napetost, pauzu, kontekst” (Guberina 1967: 24).

Karla Montani, objašnjavajući posebne značajke metode, tj. ističući kako posebnost metode nije isključivo u upotrebi audiovizualnih pomagala, iako ona imaju važnu ulogu, kaže: „Jeziku se pristupa u njegovoj cjelini, kao globalnoj strukturi, u koju spadaju ne samo sasma verbalni, tj. lingvistički elementi u užem smislu riječi, već i ekstraverbalni elementi koji se realiziraju na akustičkom, motoričkom i psihomotoričkom planu” (Montani 1975: 176).

Povezujući teoriju s praksom, sedamdesetih godina prošlog stoljeća Odsjek za fonetiku organizira seminare za nastavnike stranih jezika u kojima se primjenjivala verbotonalna metoda za korekciju izgovora, dok Zavod za fonetiku, uz svoje ostale djelatnosti, organizira i tečajeve stranih jezika za građanstvo razvijene prema vlastitoj AVGS metodi. Zbog popularnosti tečajeva, tj. zbog sve veće potrebe i potražnje za tečajevima stranih jezika, Zavod za fonetiku sve se više okreće nastavi stranih jezika te 1979. godine mijenja naziv u Centar za strane jezike i probleme govora, odražavajući time njegovu primarnu usmjerenost na razvijanje djelatnosti nastave stranih jezika kroz tečajnu nastavu, a ustrojavaju se i tečajevi kulture govora i korekcije izgovora.

U Centru za strane jezike i probleme govora nastavu u tečajevima stranih jezika izvode djelatnici zaposleni u zvanju stručnih suradnika i viših stručnih suradnika, i to za talijanski, engleski, njemački, francuski i hrvatski. Centar također zapošljava i tehničare zadužene za rad s tehnikom koja se koristi u tečajnoj nastavi, a koja prati, štoviše, predvodi svjetske trendove AV metode. Na čelu Centra je voditelj/voditeljica Centra.

Sedamdesete godine dvadesetog stoljeća pionirsko su razdoblje u razvoju programa jezika za specifične potrebe kako u svijetu, tako i na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Početke razmišljanja o poučavanju jezika namijenjenog za specifične svrhe obično se datira u drugu polovinu šezdesetih godina prošlog stoljeća kada sve veća međunarodna suradnja na svim poljima ljudskog djelovanja, a osobito u području ekonomije, znanosti i obrazovanja diktira potrebu za poznavanjem specifičnih registara stranih jezika koji će omogućiti govorniku da se jezikom služi u određene svrhe, poput

poslovne komunikacije, komunikacije stručne/tehničke informacije, akademske komunikacije i slično.

U dosluhu s potrebama vremena i suvremenih spoznaja o načinima i ciljevima poučavanja stranih jezika, 1980. godine na Filozofskom fakultetu osniva se još jedan fakultetski centar: Centar za jezičnu nastavu. Djelatnost novoosnovanog Centra za jezičnu nastavu jest održavanje nastave stranog jezika struke kao obveznog kolegija za studente svih nefiloloških studija Filozofskog fakulteta. Početkom osamdesetih kolegij Strani jezik u funkciji struke uvodi se u Nastavni plan i program Filozofskog fakulteta kao obvezni predmet iz tzv. opće programske osnove te se pohađa dva sata na tjedan tijekom prve i druge godine studija. Strani jezici u funkciji struke koje studenti nefiloloških studija mogu upisati su: engleski, njemački, francuski, a upisuju onaj jezik struke za koji imaju u dotadašnjem školovanju stečeno predznanje, što znači najmanje pet godina učenja. U početku kolegij izvode stručni suradnici Centra za strane jezike i probleme govora pod stručnim vodstvom lektora s filoloških odsjeka. Na čelu Centra je voditelj/voditeljica Centra.

Godina 1985. važna je za povijest Centra jer te godine dio stručnih suradnika Centra za strane jezike i probleme govora napreduje u nastavno zvanje predavača za strani jezik u funkciji struke i prelazi na radno mjesto u Centar za jezičnu nastavu, tj. svoj stručni i nastavni rad profiliraju u području jezika za specifične potrebe. Uvode se i kolegiji Talijanski jezik struke i Ruski jezik struke. Razvijanjem programa četverosemestralnog kolegija Jezik u funkciji struke na Filozofskom fakultetu Centar za jezičnu nastavu ne samo da prati nego i predvodi trendove u primijenjenoj lingvistici jer su osamdesete godine dvadesetog stoljeća u svijetu razdoblje velikog zamaha u razvoju nastave jezika za specifične potrebe.

Važno je napomenuti da oba centra od samog početka imaju predstavnika u Fakultetskom vijeću, upravljačkom tijelu Fakulteta, što ih čini aktivnim i ravnopravnim čimbenicima donošenja fakultetskih politika.

Osim na matičnom fakultetu, predavači Centra za jezičnu nastavu kolegij Strani jezik struke izvode i na drugim sastavnicama Sveučilišta, i to na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu na svim odsjecima (geografija, kemija, biologija, fizika i matematika), Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu, Rehabilitacijsko-edukacijskom fakultetu, Agronomskom fakultetu, Akademiji likovnih umjetnosti i Muzičkoj akademiji.

Iskustvo rada na kolegiju Engleski u funkciji struke sa studentima Filozofskog fakulteta rezultira 1992. godine objavljivanjem udžbenika autorica Alke Krvavac i Gordane Mikulić *English for the Arts and Humanities* u izdanju Školske knjige. Kako autorice kažu, svrha je udžbenika studente pripremiti na čitanje stručne literature na engleskom jeziku, pisanje stručne proze (na primjeru pisanja sažetka) i govorenje na stručne teme iz područja humanističkih disciplina, stoga se udžbenik može smatrati udžbenikom engleskog jezika za akademske potrebe za studije humanističkih disciplina.

Na temelju iskustva rada na PMF-u Smiljana Narančić 1990. godine zajedno s Vlatkom Velčić objavljuje udžbenik *Engleski jezik: radni materijali iz engleskog jezika za studente I. i II. godine Prirodoslovno-matematičkog fakulteta*, u izdanju Centra za jezičnu nastavu Filozofskog fakulteta, a 1991. godine objavljuje udžbenik *Vježbe i zadaci iz engleskog jezika za Rudarsko-*

geološko-naftni fakultet u izdanju Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta. Udžbenici za RGN i PMF osobito su zanimljivi jer povezuju jezik struke s akademskim engleskim, ili, kako o udžbeniku sama u autorica kaže, to su: „Teaching materials and exercises for students based on authentic texts in various fields of natural sciences, aiming at developing reading skills and strategies in academic communication.” (<https://www.bib.irb.hr/497976> – pristupljeno 15. 4. 2022.).

Od 1999. godine treći i četvrti semestar kolegija Strani jezik u službi struke na Filozofskom fakultetu postaju fakultativni, dok prvi i drugi ostaju obvezni. Fakultativnost ne znači samo da student ne mora, iako može, nastaviti pohađati Strani jezik u službi struke na drugoj godini studija nego i to da na drugoj godini može, ako to želi, upisati drugi jezik u službi struke. Na primjer, na prvoj godini pohađa Engleski jezik u službi struke, dok na drugoj upisuje Njemački jezik u službi struke. To je i godina kada se u ponudu kolegija uvodi i Španjolski jezik u službi struke.

Centar za strane jezike i probleme govora početkom 90-ih iz svog naziva uklanja „probleme govora” jer tečajna nastava, zbog iznimno velikog interesa građanstva za tečajeve stranih jezika na Filozofskom fakultetu, postaje glavna djelatnost Centra za strane jezike.

S uvođenjem fakultativnosti kao mogućnosti slušanja više od jednog jezika, raste i zanimanje studenata za tzv. manje jezike te sve više studenata upisuje Ruski jezik struke, Španjolski jezik struke, Talijanski jezik struke, Francuski jezik struke, odnosno jezike za koje nemaju uvijek dovoljno visoku razinu predznanja. Iz tog se razloga kolegiji stranih jezika struke za tzv. manje jezike od 2003. godine počinju izvoditi na trima razinama: početnoj, srednjoj i naprednoj. To se ne odnosi na Engleski jezik u službi struke koji se i dalje izvodi isključivo na B2 razini koju učenici stječu po završetku srednje škole.

Za povijest Centra za strane jezike kakav postoji danas osobito je važna 2001. godina jer se u toj godini dva fakultetska centra, Centar za strane jezike i Centar za jezičnu nastavu, ujedinjuju u jedan jedinstveni centar. Kolektivi dvaju centara, koji su i prije ujedinjenja blisko surađivali, odlučuju se za zajednički naziv Centar za strane jezike. U novom Centru provode se dvije djelatnosti. Primarna je djelatnost studentska nastava (tj. izvođenje kolegija Strani jezik u službi struke), dok je druga, ali ne manje važna djelatnost Centra održavanje tečajeva stranih jezika za građanstvo. Važno je znati da tečajeve, osim opće populacije, pohađaju brojni studenti Filozofskog fakulteta, ali i nastavnici, odnosno djelatnici fakulteta. Prema pravilniku ujedinjenog Centra, Centrom upravlja Stručno vijeće Centra pod vodstvom voditelja/voditeljice Centra. Pravilnikom o organizaciji rada iz 2006. godine, zbog velikog opsega poslova ustanovljuje se i funkcija koordinatora/koordinatorice tečajne nastave. Voditelja/voditeljicu i koordinatora/koordinatoricu bira Vijeće Centra na mandate od dvije godine, a potvrđuje Vijeće fakulteta.

Bolonjska reforma iz 2005. godine donosi nove promjene. Sustav ECTS bodovanja koji određuje studentsko opterećenje čini da kolegij Strani jezik struke rijetko ulazi u tzv. jezgru struke studijskih programa Filozofskog fakulteta, pa stoga na većini studijskih grupa prestaje biti obvezan, ali se, zbog nesumnjive važnosti poznavanja jezika struke, za studente Filozofskog fakulteta uvodi tzv. „obvezna izbornost” u dodiplomskom studiju. Sintagma „obvezna izbornost”, unatoč rogovatnosti naziva, poslužila je kao kompromisno rješenje, a znači da je student obvezan izabrati kolegij Strani jezik struke za potrebe studija iako sam kolegij ne pripada stručnim kolegijima pojedinog studija.

Izbornost koju je Bolonjska reforma promovirala pokazala se, naposljetku, kao prednost jer osim obvezno izbornog, a praktično obveznog jezika struke, studenti jezik struke mogu upisati i kao izborni kolegij. Novost bolonjskog programa jest da kolegij sada mogu upisivati i studenti filoloških studija, dok je prijašnjih godina kolegij bio namijenjen studentima nefiloloških studijskih grupa. Osim toga, studenti mogu upisati i više od jednog jezika struke po godini te ga mogu upisivati i na dodiplomskom i diplomskom studiju. Zahvaljujući tim mogućnostima, tj. kombinirajući obveznu izbornost i izbornost, studenti mogu pohađati kolegije stranih jezika struke tijekom svih pet godina studija.

Što se tiče tečajne nastave, važno je reći da osim tečajeva općih jezika, Centar održava individualne i grupne tečajeve jezika za specifične potrebe za brojne privatne i državne tvrtke. Tako su niz godina održavani tečajevi za djelatnike npr. INA-e i PLIVA-e, Centar je surađivao i s Carinom održavajući specijalizirane tečajeve za djelatnike Carine, a nedavno je završen i ciklus specijaliziranih tečajeva za nastavnike Specijalističkog poslijediplomskog studija sportskih ozljeda Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Od 2009. godine Centar započinje s akreditiranjem tečajeva stranih jezika kao programa obrazovanja odraslih, u skladu s bolonjskom idejom cjeloživotnog obrazovanja. Svjedodžbe akreditiranih tečajeva su isprave s pravom upisa u radnu knjižicu i trajni dokaz ostvarene razine poznavanja jezika. Akreditirani tečajevi su sljedeći: tečajevi engleskog jezika do razine C2 prema ERF-u, tečajevi njemačkog jezika do razine C2, tečajevi francuskog jezika do razine C1, tečajevi španjolskog jezika do razine C2, tečajevi talijanskog jezika do razine C1, tečajevi ruskog jezika do razine C1, tečajevi nizozemskog jezika do razine C1, tečajevi švedskog jezika do razine C1, tečajevi portugalskog jezika do razine B1, tečajevi novogrčkog jezika do razine A2, tečajevi slovenskog jezika do razine B1.

Akadske godine 2010./2011. kolegij Strani jezik u službi struke preimenovan je u Strani jezik za akademske potrebe zato što se nastava izvodi u mješovitim grupama (osim za studente sociologije, psihologije, informatologije i jednopredmetne pedagogije) te su nastavni materijali i stručni vokabular u općem smislu humanistički, tj. zastupljene su razne humanističke discipline. Do promjene je došlo zato što su zbog starog naziva studenti očekivali da će se kolegij baviti isključivo vokabularom određene struke, a smisao kolegija jest, zapravo, svladavanje akademskog diskursa humanistike na stranom jeziku.

Tijekom četiri desetljeća postojanja Centar za strane jezike neprestano je rastao i razvijao se, prilagođavao se potrebama studenata i polaznika tečajeva ne samo prateći nego i predvođi istraživanja novih metoda poučavanja stranih jezika. Povijest Centra započinje eksperimentalnom primjenom izvorne audiovizuelne globalno-strukturalne metode Petra Guberine, no pravovremeno prepoznavanje važnosti proučavanja jezika za specifične potrebe te uvođenje kolegija Strani jezik u funkciji struke u program Filozofskog fakulteta već početkom 80-ih godina dvadesetog stoljeća možda se može smatrati još i većim postignućem. Predavači i viši predavači Centra, kao i vanjski suradnici, redovno sudjeluju na međunarodnim znanstvenim i stručnim skupovima posvećenim jeziku za specifične potrebe te objavljuju radove temeljene na vlastitom nastavnom iskustvu i istraživanjima. Sa svojom širokom ponudom kolegija i razgranatim tečajevima, Centar za strane jezike danas je važna ustrojbeno jedinica Filozofskog fakulteta spremna nositi se s izazovima koje

donosi budućnost. S internacionalizacijom obrazovanja i studentskom mobilnošću koja se temelji na sposobnosti korištenja stranih jezika u akademske svrhe, vjerujemo da je ta budućnost, iako izazovna, nesumnjivo svijetla i dostojna slavne tradicije na koju se naslanja.

Literatura:

- Delić, Davor. 1981. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1980-1981*. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb.
- Delić, Davor. 1982. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1981-1982*. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb.
- García Mayo, María del Pilar. 1999. The development of ESP: Language description and its influence on pedagogical materials. *Revista de Lenguas para Fines Específicos* 6. (5). 205-228.
- González Ramírez, Carolina. 2015. English for Specific Purposes: Brief History and Definition. *Revista de Lenguas Modernas* 23. 379-386.
- Guberina, Petar. 1967. Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda. *Govor* 1.(2). Filozofski fakultet, Zagreb. 5-30.
- Jurković, Ivan. 1984. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1984-1985*, Sveučilišna naklada Liber. Zagreb. Jurković, Ivan. 1985. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1985-1986*. Sveučilišna naklada Liber. Zagreb.
- McLelland, Nicola. 1918. The history of language learning and teaching in Britain, *Language Learning Journal* 46 (1): Histories of language learning and teaching in Europe. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09571736.2017.1382052>
- Montani, Karla. 1975. Evolucija u razvoju globalno-strukturalne audiovizuelne metode. *Strani jezici* 4.(3). Hrvatsko filološko društvo. Zagreb. 176-183.
- Sokol, Smiljko. 1987. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1987-1988*. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb.
- Sokol, Smiljko. 1988. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1988-1989*. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb.
- Sokol, Smiljko. 1989. *Red predavanja u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1989-1990*. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb.
- Starfield, Sue. 2013. Historical Development of Language for Specific Purpose. *Encyclopedia of Applied Linguistics*, ur. Chapelle, Carol, A. Wiley-Blackwell, Hoboken
- Stieglitz, Gerhard J. 1955. The Berlitz Method. *The Modern Language Journal*. 39(6), Wiley-Blackwell, Hoboken. 300-310
- Škarić, Ivo. 1971. Kako postajati jezikom (Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda). *Govor* 3(1). Filozofski fakultet, Zagreb. 29-34.
- Škiljan, Dubravko et.al. 1989. *Vodič kroz studij za školsku godinu 1989/90*, Filozofski fakultet. Zagreb.
- Škiljan, Dubravko et.al. 1987. *Vodič kroz studij za školsku godinu 1987/88*, Filozofski fakultet. Zagreb
- Škiljan, Dubravko et.al. 1988. *Vodič kroz studij za školsku godinu 1988/89*, Filozofski fakultet. Zagreb
- Škiljan, Dubravko et.al. 1989. *Vodič kroz studij za školsku godinu 1989/90*, Filozofski fakultet, Zagreb.
- Škiljan, Dubravko et.al. 1990. *Vodič kroz studij za školsku godinu 1990/91*, Filozofski fakultet. Zagreb.
- Vuletić, Branko. Odsjek za fonetiku. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*. ur. Damjanović, Stjepan. Filozofski fakultet, Zagreb. 261-267.

Four decades of the Centre for Foreign Languages at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb

Summary

The Center for Foreign Languages emerged from the early pioneering work in the field of foreign language teaching by Dr. Petar Guberina and his associates, founders of the Institute of Phonetics and the Department of Phonetics. The purpose of this paper is to briefly present the development of the Center from the very beginnings of teaching foreign language courses according to the original AVGS method by Petar Guberina, through the establishment of the two faculty centers, the Center for Foreign Languages and Speech Problems and the Center for Language Teaching, which were eventually united to become the Center for Foreign Languages as we know it today.

Keywords: audio-visual global and structural method, professional foreign language, foreign language for academic purposes

Status Stranog jezika struke na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Ines Jelovčić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
ijelovci@ffzg.unizg.hr

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.3>

Sažetak

U suvremenom globaliziranom svijetu poznavanje stranih jezika preduvjet je za uspješnu poslovnu, znanstvenu, tehnološku i kulturnu suradnju. Zato se studentima društveno-humanističkih znanosti nudi široka lepeza stranih jezika prilagođenih njihovim akademskim potrebama i zahtjevima struke. Centar za strane jezike Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu organizira i izvodi dvije vrste kolegija stranog jezika: Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe. U okviru ta dva kolegija studenti mogu učiti šest jezika na nižim i naprednijim razinama. Cilj je ovoga rada prikazati stanje stranih jezika struke i stranih jezika za akademske potrebe na fakultetu s obzirom na status kolegija te njihov sadržaj, ciljeve, metode i ishode učenja, kao i nastavu na daljinu putem e-kolegija stranih jezika.

Ključne riječi: strani jezik struke, strani jezik za akademske potrebe, Filozofski fakultet, kolegij stranog jezika

1. Uvod

Visokoškolsko obrazovanje i akademsko djelovanje podrazumijeva znanje i upotrebu stranih jezika. Oni su neophodni za praćenje literature, slušanje predavanja, akademske diskusije, studentsku mobilnost, pisanje stručne i znanstvene literature. Stoga u Republici Hrvatskoj fakulteti i visoke škole izvode nastavu stranog jezika kao obveznog ili izbornog kolegija. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu strani jezik izvodi se u okviru dvaju kolegija: Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe. Cilj je ovog rada prikazati status, sadržaj, cilj i metodologiju kolegija, nastavne materijale, ishode učenja, vrednovanje studenata te nastavu na daljinu.

2. Što je strani jezik struke i strani jezik za akademske potrebe?

Strani jezik struke (SJS) i Strani jezik za akademske potrebe (SJAP) su, u okviru poduke stranih jezika, posebno posvećeni potrebama sveučilišne nastave. U tom obliku nastave naglasak

je na razvijanju jezičnih vještina potrebnih u struci i usvajanju vokabulara struke. Potreba za stranim jezikom struke pojavila se šezdesetih godina prošlog stoljeća, a uvjetovana je razvojem svjetske ekonomije i napretkom tehnologije (Hutchinson i Waters 1987). Radi se o engleskom jeziku koji postaje svjetski jezik komunikacije među poslovnim ljudima na globalnom tržištu. Engleski jezik struke (engl. *English for Specific Purposes* – ESP) Hutchinson i Waters (1987:19) definiraju kao pristup u učenju jezika u kojemu sadržaj i metode rada ovise o razlozima zbog kojih se jezik uči i koji polazi od potreba učenika, a Dudley Evans i St John (1998: 4-5) definiraju ga putem „apsolutnih” i „promjenjivih” varijabli. Apsolutna obilježja odnose se na zadovoljenje posebnih potreba učenika, upotrebu posebne metodologije i aktivnosti, ovisno o disciplini kojom se bavi, kao i prigodnog jezika (u smislu gramatike, vokabulara i stila), vještina, diskursa i žanrova. Promjenjiva obilježja odnose se na prilagodbu određenoj struci, upotrebu metodologije koja se razlikuje od metoda učenja općeg jezika, poučavanje odraslih na akademskoj razini ili u radnoj sredini, poučavanje na srednjoj ili naprednoj razini jezika i poznavanje osnova jezičnog sustava. Engleski za akademske potrebe (EAP) grana je engleskog jezika struke, a odnosi se na jezik koji trebaju oni koji žele studirati ili raditi u visokoškolskom obrazovanju čiji je medij komunikacije engleski. Uloga je kolegija Engleski za akademske potrebe pomoći studentima u stjecanju lingvističkih i kulturnih, a posebno stručnih znanja potrebnih u studiju i radu na engleskom jeziku (Gillett 2012).

Strani jezik za akademske potrebe razvija jezične vještine čitanja, pisanja, slušanja, govorenja i usvajanja vokabulara na akademskoj razini. Nastavni rad usmjeren je na osposobljavanje studenata za uspješnu komunikaciju na pisanoj i govornoj razini na stranom jeziku za potrebe sveučilišne nastave: slušanje predavanja, vođenje bilježaka, čitanje stručne literature, akademsko pisanje, održavanje prezentacija i sl. Materijali koji se koriste temelje se na čitanju autentičnih tekstova, slušanju predavanja, prezentacija i intervju, pripremi za održavanje usmenih izlaganja i diskusija, učenju akademske gramatike i vokabulara te razvijanju kritičkog mišljenja i vještina samostalnog rada. Strani jezik za akademske potrebe uglavnom podrazumijeva srednju i višu razinu znanja općeg jezika. Međutim, s obzirom na potrebu poznavanja više stranih jezika na sveučilišnoj razini, program kolegija prilagođava se razinama znanja jezika, od početne do napredne.

3. Strani jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu – naziv kolegija

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izvode se dva kolegija stranog jezika: Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe. Kolegiji se izvode na preddiplomskoj i diplomskoj razini studija. U preddiplomskim studijima studenti mogu upisati 25 različitih kolegija u pojedinom semestru, odnosno 50 kolegija u jednoj godini studija. U okviru diplomskih studija nudi se 11 kolegija u semestru, odnosno 22 u godini. Strani jezik može se učiti kroz dvije godine na preddiplomskom studiju i još dvije godine na diplomskom studiju, dakle student ima mogućnost učiti jedan jezik kroz četiri godine studija. U okviru navedenih kolegija moguće je upisati šest stranih jezika: engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski i ruski. U svakom semestru studentima se nude 64 grupe stranog jezika. Veliki broj grupa i širok izbor jezika studentima daje mogućnost da uz jedan jezik, koji obvezno upisuju prema studijskom programu, mogu učiti još jedan kao izborni, a iznimno mogu upisati i treći jezik.

Za bolji uvid u strukturu, veličinu i djelatnost Filozofskog fakulteta te stanje stranog jezika na fakultetu potrebno je ukratko predstaviti sam fakultet. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu je „javno visoko učilište u sastavu Sveučilišta u Zagrebu... koje ustrojava i izvodi sveučilišne studije te znanstveni, istraživački i visokostručni rad u više znanstvenih polja i područja” (Statut Filozofskoga fakulteta, čl. 2.1). Visokoškolska djelatnost fakulteta odvija se u okviru njegovih ustrojbenih jedinica, a to su odsjeci, katedre, samostalne katedre, centri, zavodi i knjižnice. Fakultet organizira i izvodi nastavu u području društvenih i humanističkih znanosti na preddiplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj razini. Na fakultetu postoje 23 odsjeka u okviru kojih djeluju katedre (130). Katedre izučavaju jednu granu znanstvenog polja kojim se bavi odsjek.

Preddiplomski i diplomski studiji fakulteta odvijaju se kao jednopredmetni i dvopredmetni. Fakultet nudi 10 jednopredmetnih i 34 dvopredmetna studija. Jednopredmetni studiji su: arheologija, filozofija, informacijske znanosti, komparativna književnost, kroatistika, pedagogija, povijest, psihologija, sociologija i talijanistika. Dvopredmetni studiji su: anglistika, antropologija, arheologija, češki jezik i književnost, etnologija i kulturna antropologija, filozofija, fonetika, francuski jezik i književnost, germanistika, grčki jezik i književnost, hungarologija, indologija, informacijske znanosti, judaistika, južnoslavenski jezici i književnosti, komparativna književnost, kroatistika, latinski jezik i književnost, lingvistika, nederlandistika, pedagogija, poljski jezik i književnost, portugalski jezik i književnost, povijest, povijest umjetnosti, rumunjski jezik i književnost, ruski jezik i književnost, slovački jezik i književnost, sociologija, španjolski jezik i književnost, švedski jezik i kultura, talijanistika, turkologija i ukrajinski jezik i književnost (theta.ffzg.hr).

Nastavu stranog jezika za studente Filozofskog fakulteta organizira Centar za strane jezike. Centar je organizacijska jedinica Filozofskog fakulteta čiji su djelatnici predavači i viši predavači u stalnom radnom odnosu. Oni su nositelji kolegija Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe. Centar ima 11 predavača i viših predavača: četiri za engleski jezik, po dva za njemački i španjolski te po jedan za francuski, talijanski i ruski jezik. Većina predavača i viših predavača ima znanstveni stupanj te Centar trenutačno ima četiri doktora znanosti i dva magistra znanosti. Profesori Centra za strane jezike redovito se usavršavaju pohađanjem seminara, radionica i konferencija, izlaganjima na domaćim i međunarodnim konferencijama, pisanjem i objavljivanjem stručnih i znanstvenih radova te praćenjem suvremene jezične i nastavne literature.

Kao što je već istaknuto, postoje dvije vrste kolegija stranog jezika: Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe. Nastava iz Stranog jezika struke održava se u okviru triju kolegija: Strani jezik za psihologe, Strani jezik za sociologe i Strani jezik za informacijske stručnjake. Studenti sociologije, psihologije i informacijskih znanosti strani jezik uče po posebnom programu, u zasebnim grupama i po nastavnim materijalima koji su prilagođeni potrebama njihove struke. Svaki od ovih kolegija ima svoju zasebnu šifru predmeta u Informacijskom sustavu visokih učilišta (ISVU). Svi studenti tih kolegija uče engleski jezik. Ostali studenti fakulteta upisuju Strani jezik za akademske potrebe. Oni jezik uče u tzv. miješanim grupama, odnosno studenti različitih struka upisuju istu grupu Stranog jezika za akademske potrebe prema razini predznanja. Najveći broj studenata upisuje Engleski jezik za akademske potrebe kao prvi jezik. Engleski se u okviru svih kolegija uči na B2 i C1 razini prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike. Ostali jezici poučavaju se od početne razine A1 do napredne razine B2.

4. Status kolegija SJS i SJAP

Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe u studijskim programima odsjeka imaju trojaki status: obveznog kolegija, obvezne izbornosti i izbornosti.

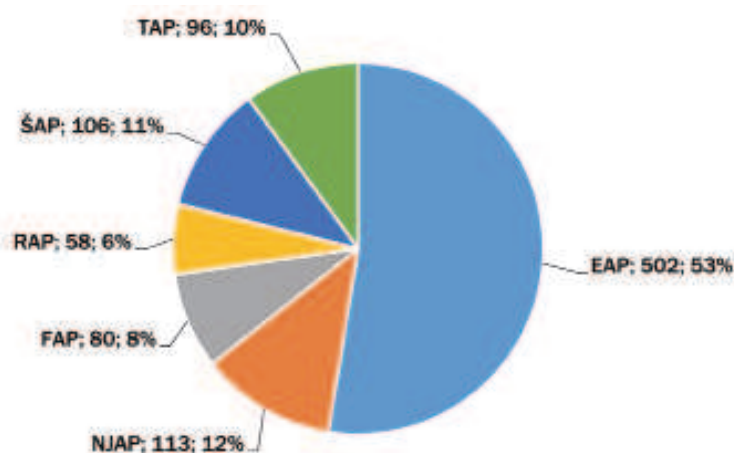
Studenti informacijskih znanosti Strani jezik za informatologe slušaju kao obvezni kolegij koji je u jezgri studija. To se odnosi i na studente jednopredmetnog i dvopredmetnog studija. Studenti većine nefiloloških studijskih grupa strani jezik upisuju u statusu obvezne izbornosti. Oni u većini slučajeva mogu birati između šest ponuđenih jezika. To su studenti psihologije, sociologije, pedagogije, arheologije, antropologije, etnologije i kulturne antropologije, filozofije, indologije, ukrajinistike, klasične filologije (latinski i grčki jezik i književnost), komparativne književnosti, kroatistike, povijesti, turkologije i švedskog jezika i kulture. Studentima psihologije, sociologije i jednopredmetne pedagogije nudi se nastava engleskog jezika u zasebnim grupama prema posebnom programu. Neki odsjeci i studijski programi svojim studentima određuju strani jezik prema zahtjevima struke. Tako studiji fonetike, lingvistike i judaistike zahtijevaju slušanje Engleskog jezika za akademske potrebe. Studenti hungarologije i švedskog jezika i kulture mogu birati između engleskog i njemačkog, a studenti turkologije i ukrajinistike imaju u ponudi engleski, njemački i ruski jezik. Studentima preddiplomskog studija filozofije preporučuje se upis engleskog, francuskog ili njemačkog jezika. Studenti filoloških studija nemaju u svom studijskom programu obvezu pohađanja stranog jezika, ali ga mogu upisati kao izborni kolegij iz fakultetske ponude. To su studenti anglistike, germanistike, talijanistike, romanistike (francuskog, španjolskog, portugalskog i rumunjskog jezika), južne i zapadne slavistike i rusistike.

Uvjet za upis obveznog stranog jezika jest predznanje te studenti obično upisuju onaj jezik koji su kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje najduže učili. Najčešće su to engleski i njemački jezik. Ako studenti upisuju izborni strani jezik, tada ga mogu učiti od početne razine. Kolegiji Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe izvode se u obliku seminara kroz dva semestra u trajanju od 30 nastavnih sati po semestru, ukupno 60 za obvezni kolegij na prvoj godini preddiplomske razine. Kolegiji nose 2 ECTS boda po semestru, ukupno 4 za dva semestra.

5. Zastupljenost studenata na kolegijima stranih jezika

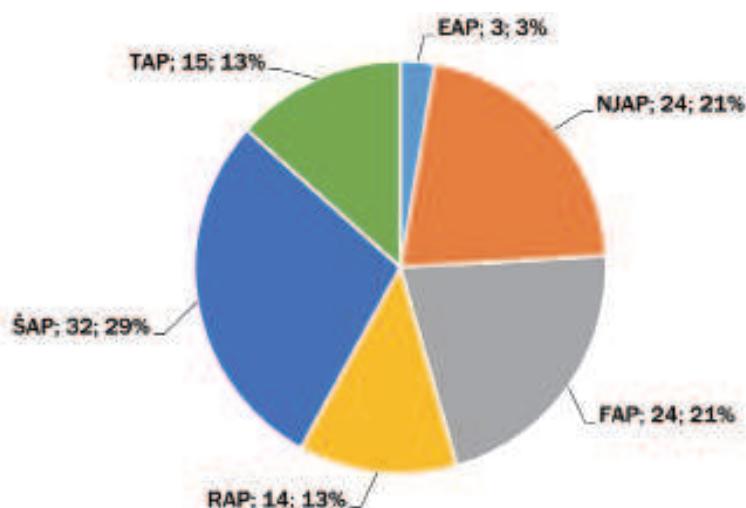
Najveći broj studenata strani jezik kao obvezni kolegij i kao obveznu izbornost upisuje na prvoj godini studija, a studenti ga moraju odslušati i položiti do kraja preddiplomskog studija. Od 6179 studenata Filozofskog fakulteta upisanih u akademskoj godini 2021./2022., na prvu godinu upisan je 921 student. Strani jezik u ovoj je akademskoj godini slušalo ukupno 1067 studenata: 955 u preddiplomskom i 112 u diplomskom studiju.

Kružni dijagram (Slika 1.) pokazuje brojčanu i postotnu zastupljenost studenata preddiplomskih i diplomskih studija na pojedinim stranim jezicima struke. Najveći broj studenata, više od polovice, na preddiplomskim studijima upisuje engleski jezik (EAP). Njih je 502, odnosno 53%. Ostale jezike uči između 6 i 12% studenata, najviše njemački (NJAP), a najmanje ruski jezik (RAP).

Slika 1. Zastupljenost studenata preddiplomskih studija na kolegijima SJS i SJAP

Na diplomskim studijima situacija se mijenja (Slika 2). Strani jezik ima status izbornosti te je engleski jezik, koji je većina studenata odslušala kao obvezni na preddiplomskoj razini, ovdje najmanje zastupljen (samo 3% studenata koji nisu imali obvezu slušanja engleskog jezika upisuju ga kao izborni predmet). Ostali su jezici zastupljeni u podjednakom omjeru, a najviše studenata upisuje španjolski jezik (ŠAP), malo manje od trećine. Njemački (NJAP) i francuski (FAP) s 21% po jeziku jednako su zastupljeni, a talijanski (TAP) i ruski (RAP) imaju po 13% polaznika. Dvije godine rada na diplomskom studiju daje polaznicima tzv. „malih” jezika mogućnost da jezik usavrše i ako krenu od početne razine na prvoj godini učenja u preddiplomskom studiju, imaju mogućnost kroz četiri godine učenja doći do stupnja B1, a katkad i do B2.

Slika 2. Zastupljenost studenata diplomskih studija na kolegijima SJS i SJAP

Iako nema precizne evidencije koliko studenata sluša jezik kao obvezni, a koliko kao izborni predmet, nameće se zaključak da ga većina studenata ipak sluša kao obvezni kolegij, i to engleski jezik u preddiplomskom studiju.

6. Sadržaj, cilj i metode kolegija SJS I SJAP

Kroz Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe studenti razvijaju jezične vještine čitanja, pisanja, slušanja i govorenja na akademskoj i stručnoj razini te usvajaju akademski i stručni vokabular. Izvedbeni plan nastave i silabi kolegija na internetskoj stranici Centra za strane jezike (centar.ffzg.unizg.hr) prikazuju detaljan sadržaj i ciljeve kolegija te metode koje se koriste u nastavi. Prikazan je sadržaj pojedinih jezika struke te svih jezika za akademske potrebe.

Cilj je većine kolegija na naprednoj razini učenja jezika usvajanje i razvijanje tehnika čitanja stručne literature, usvajanje tehnika pisanja sažetaka, razvijanje vještine govorenja o akademskim i stručnim temama te usvajanje akademskog i stručnog vokabulara. Cilj je kolegija na nižim razinama jezika usvajanje osnovnih jezičnih kompetencija u svrhu razvijanja strategija čitanja, pisanja i izražavanja na stranom jeziku.

Metode poučavanja stranog jezika brojne su i također ovise o razini učenja jezika. Na višoj razini učenja neke od metoda su obrada nastavne jedinice, vježbanje novostečenih znanja kroz praktičan rad na tekstu, grupni rad, rad u paru, frontalni rad pri objašnjavanju gradiva, samostalni rad, studentsko izlaganje na stručnu temu, analiza izlaganja, rasprava o temi, pisanje domaćih zadaća i e-učenje. Na nižim razinama koristi se metoda razgovora, pitanja i odgovora, demonstracije, istraživanja te suradničkog i samostalnog učenja. Studenti se potiču na usmenu komunikaciju temeljenu na analizi teksta. Slikovni materijal koristi se kao sredstvo poticanja konverzacije na stranom jeziku. Koriste se također i jednostavni audiovizualni materijali za slušanje i razumijevanje stranih govornika. U konačnici se potiču samostalne diskusije na zadanu temu na stranom jeziku.

Sadržaj Stranog jezika struke i Stranog jezika za akademske potrebe pokriva studentske potrebe i interese na visokoškolskoj razini učenja jezika i razvija odgovarajuće pisane i usmene jezične komunikacijske vještine.

Na višoj razini učenja jezika uvodi se pojam akademskog stila i njegova obilježja te se istražuje i usvaja akademski vokabular. Razvijaju se vještine i strategije čitanja od metoda brzog čitanja *skimming* (letimično čitanje u svrhu dobivanja glavnih ideja teksta) i *scanning* (skeniranje teksta kako bi se pronašla određena informacija) do detaljnog iščitavanja teksta, kao i sposobnost razlikovanja glavne ideje teksta od sporednih. Studente se usmjerava na razlikovanje činjenica, koje su objektivne i mogu se dokazati, od osobnog mišljenja koje je subjektivno i ne mora biti istina, nego je posrijedi autorova prosudba i uvjerenje. Uvodi se pojam kohezije i koherentnosti teksta. Razvijaju se vještine parafraziranja, isticanja ključnih riječi te pisanja odlomaka, sažetaka i eseja. Studenti se upoznaju s vrstama citatnih stilova. Razvija se vještina govorenja na stranom jeziku kroz usmena izlaganja, diskusije na zadanu temu, grupni rad i rad u paru. Slušaju se i gledaju autentični videomaterijali i čitaju autentični tekstovi i stručni radovi iz udžbenika, internetskih izvora i časopisa. Interpretira se vizualni materijal u obliku grafikona, tablica i dijagrama. Na razini vokabulara uvodi se pojam sinonima, antonima, kolokacije, idiomatskog izraza, frazalnog glagola, internacionalizma i sl. Vokabular se razlikuje kao opći, stručni i akademski. Obrađuju se tipovi i funkcije rečenica uobičajenih u akademskom diskursu poput definicije, klasifikacije, egzemplifikacije, objašnjenja, opisa, usporedbe, suprotnosti, uzroka, posljedice, uvjeta i ostalih.

Na nižoj razini učenja uvode se pravila čitanja, pisanja i naglašavanja riječi. Usvaja se osnovni vokabular i vježba gramatika na početnoj ili nižoj razini. Čitaju se i analiziraju kraći tekstovi te

osmišljavaju i improviziraju jednostavni dijalozi. Slušaju se prilagođeni audiomaterijali. Jednostavnim rječnikom i konstrukcijama prepričavaju se tekstovi i audiomaterijali. Stečena leksička i gramatička znanja utvrđuju se i provjeravaju minitestovima. Studenti održavaju jednostavne prezentacije na odabranu temu nakon kojih slijede kraći komentari i diskusije. Obrađuju se kraći stručni tekstovi. Studenti se s pomoću ilustracija potiču na usmenu komunikaciju. Na satu se provjerava i diskutira prethodna domaća zadaća i daju upute za sljedeću. Rade se kraći prijevodi. Studenti se upoznaju s kulturološkim obilježjima i običajima zemlje čiji jezik uče, njezinom geografijom i poviješću, literaturom i kinematografijom te prehrambenim navikama njezinih stanovnika i gastronomijom. Gledaju se i komentiraju kraći videosjećci. Pišu se kraći sastavi.

U konačnici možemo reći da je sadržaj kolegija Stranog jezika struke i Stranog jezika za akademske potrebe raznolik, bogat, relevantan i prilagođen zahtjevima struke i studija. Cilj je nesmetana i tečna pisana i usmena komunikacija, a za postizanje toga cilja koriste se odgovarajuće metode koje su prilagođene stupnju znanja studenta, odnosno nižoj ili višoj razini učenja jezika.

7. Ishodi učenja na kolegijima SJS i SJAP

Ishodi učenja iskazi su o tome što se očekuje da će student znati, moći učiniti i razumjeti na kraju obrazovnog razdoblja (Cedefop 2017). Radi se o razini kompetencije koju je student postigao, tj. primjeni stečenih znanja i vještina (*Vodič za korisnike ECTS-a*, 2015:22). Ishodi učenja izražavaju se aktivnim, preciznim glagolima poput *definirati*, *usporediti*, *analizirati*, *argumentirati* i sl. Pri određivanju ishoda učenja treba voditi računa o nekoliko smjernica, npr. „ishodi učenja trebaju na primjeren način odražavati kontekst, razinu, područje i sadržaj programa” i „ishodi učenja trebaju biti lako razumljivi i provjerljivi u smislu onoga što je student doista postigao na kraju programa” (*Vodič za korisnike ECTS-a*, 2015:23).

Kolegiji Stranog jezika struke i Stranog jezika za akademske potrebe predviđaju postizanje nekoliko ishoda učenja u skladu s razinom učenja jezika, razvojem jezičnih vještina i potrebama struke. Broj ishoda učenja nije striktno određen pravilima, ovisi o programu i opterećenju studenta, ali smatra se da je prihvatljivo definirati pet do deset ishoda po kolegiju (*Priručnik za izradu ishoda učenja*, 2018:19). Neki od ishoda na višoj razini su rabiti tehnike čitanja stručne literature na stranom jeziku te s razumijevanjem čitati stručnu literaturu. Idući ishod je prepoznati uvriježene načine strukturiranja stručnog teksta, od organizacije cjeline teksta do organizacije paragrafa, te prepoznati i upotrebljavati tipove rečenica uobičajene u akademskom diskursu. Očekuje se da će se student nakon uspješno položenog kolegija kod pisanja moći koristiti tehnikama parafraziranja i stilovima citiranja kao i vokabularom akademskog engleskog jezika u pisanju i govoru. Sažeti i izložiti sadržaj autentičnog slušnog materijala očekivana je govorna kompetencija, a napisati sažetak znanstvenog rada pisana. Na pisanoj i usmenoj razini student bi trebao znati interpretirati vizualne podatke poput grafikona i dijagrama. Očekuje se također da će student znati izraziti kritičko mišljenje o određenoj temi (theta.ffzg.hr).

Na početnoj i nižoj razini učenja stranog jezika od studenta se očekuju sljedeći ishodi: koristiti se osnovnim pravilima pisanja, čitanja i izgovora na stranom jeziku, upotrebljavati jednostavne fraze i rečenice u jednostavnim komunikacijskim situacijama, razumjeti jednostavne tekstove s osnovnom gramatikom i frekventnim vokabularom i izdvojiti bitne elemente iz kratkog

teksta. Na razini slušanja student će moći izdvojiti osnovne informacije iz slušnih materijala, a na govornoj razini postavljati jednostavna pitanja i dati odgovore o prošlim događajima i budućim planovima te pripremiti i održati usmeno izlaganje na odabranu temu. Student će također moći prikupiti osnovne informacije u elektroničkim medijima ili tiskanim materijalima (theta.ffzg.hr).

Može se zaključiti da su u akademskoj nastavi stranih jezika ishodi učenja usklađeni s programom i ciljevima kolegija, odgovaraju stupnju znanja i radnom opterećenju studenta i postižu se upotrebom odgovarajućih metoda rada u nastavnom procesu.

8. Nastavni materijali za kolegije SJS i SJAP

Nastavni materijali za kolegije stranih jezika brojni su i raznoliki. Sastoje se od udžbenika, gramatika, časopisa i internetskih izvora. Internet je izvor autentičnih tekstova i audiovizualnih materijala te gramatičkih i vokabularnih vježbi. Materijali koji se koriste ovise o razini znanja (od početne A1 razine do napredne C1), vrsti rada (gramatika, vokabular, provjera znanja) i potrebama kolegija (materijali za psihologe, pedagoge, sociologe, informacijske stručnjake i ostale). Dio korištene literature je obavezan, a dio je izborni. Sva literatura navedena je u Izvedbenom planu nastave za akademsku godinu 2021./2022. na internetskoj stranici Centra za strane jezike (centar.ffzg.unizg.hr).

Udžbenici koji se koriste u nastavi engleskog jezika mijenjali su se i osuvremenjivali od početka rada do danas. Predavačice Centra za strane jezike Gordana Mikulić i Alka Krvavac napisale su i 1988. godine objavile udžbenik *English for Arts and Humanities*, tematski i sadržajno prilagođen studentima Filozofskog fakulteta. Danas se radi po novijim udžbenicima kao što je *Oxford EAP: A Course in English for Academic Purposes* autora De Chazal i McCarter iz 2012. godine. Za tematiku vezanu za akademski stil i registar služi *Academic Writing Course* autora R. R. Jordana iz 1980. godine u novijim izdanjima. Za vježbanje gramatike koristi se *Oxford Grammar for EAP* iz 2013. godine čiji su autori Paterson i Wedge, a za vokabular *Oxford Academic Vocabulary in Practice* autorice Julie Moore iz 2017. Za studente psihologije, sociologije i informacijskih znanosti upotrebljavaju se tematski odgovarajući materijali koje izabire nositelj kolegija.

Na ostalim stranim jezicima za akademske potrebe koristi se izbor materijala, s jednim osnovnim udžbenikom ili više udžbenika stupnjevanim prema Zajedničkom europskom referentnom okviru od razine A1 do B2. Također se rabe jezične vježbenice, gramatike, priručnici i rječnici. U znatnoj mjeri koriste se autentični suvremeni tekstualni i audiovizualni materijali s interneta kao i materijali iz časopisa za strane jezike.

Udžbenici stranih jezika uglavnom su organizirani tako da razvijaju jezične vještine čitanja, pisanja, slušanja, govorenja i vokabular. Važna značajka udžbenika za akademski engleski jezik jest usmjerenost na određenu akademsku tematiku. Kao primjer može se navesti udžbenik *Oxford EAP: A Course in English for Academic Purposes* (De Chazal i McCarter, 2012.) koji za svaku cjelinu daje akademski fokus koji je usmjeren na jedan akademski aspekt, npr. klasifikaciju, povezivanje ideja, uspoređivanje, razlikovanje činjenica i mišljenja i sl. Drugi udžbenik *EAP now!* (Cox i Hill, 2004.) uz vježbe za usavršavanje jezičnih vještina nudi i poglavlja o upotrebi internetskih izvora na engleskom u istraživačke svrhe (*English for the Internet Age*) i cjeline posvećene samostalnom

učenju (*Learner independence and study skills*). Udžbenici sadrže i dodatke kao što su rječnici, pregled gramatike, primjere eseja i parafraza, audiomaterijale i transkripte audiomaterijala.

9. Vrednovanje studenata na kolegijima SJS I SJAP

Studentsko je vrednovanje prema postavkama Bolonjskog procesa kontinuirano. To na poseban način dolazi do izražaja u nastavi stranih jezika gdje su nastavnik i studenti u stalnoj interakciji kroz objašnjavanje i vježbanje jezičnih struktura, rješavanje zadataka i konverzaciju. Kolegiji stručnog i akademskog stranog jezika izvode se kao seminari i nastavnik na svakom satu ima uvid u rad i aktivnost studenta. Rad studenata na kolegiju vrednuje se i ocjenjuje kroz nekoliko vidova aktivnosti: sudjelovanje u nastavi, domaći rad, kraće testove, kolokvij, prezentaciju i ispit.

Studentska aktivnost na nastavi vrlo je bitna i za nastavnika i za studenta: nastavniku daje uvid u stanje i usvajanje znanja i razvoj jezičnih vještina studenta, a studentu omogućuje da na nastavi nauči i ponovi gradivo. Redovito pohađanje je obvezno i također se vrednuje, a studentu skraćuje vrijeme utrošeno na samostalan rad jer gradivo može usvojiti vježbanjem na satu. To mu ostavlja vrijeme za samostalan rad na istraživanju literature za usmeno izlaganje i pisanje domaćeg rada. Nastavnik vrednuje studentski angažman na satu, pogotovo samostalno javljanje za riječ, a u protivnom nastoji potaknuti većinu studenata na aktivnost postavljanjem pitanja i zadavanjem zadataka.

Domaći rad sljedeći je element koji se vrednuje. Studenti imaju obvezu napisati pet domaćih radova po semestru. Domaći rad prati i proširuje gradivo koje se na nastavi obrađuje. Bitno je da studenti na nastavi dobiju jasne upute za domaći rad i da znaju što se od njih očekuje. Na taj način štede vrijeme, učinkovitiji su i ulažu trud u samo pisanje i istraživanje materijala uz jasne smjernice. Domaći rad može biti odlomak, grupa zadataka, sažetak ili esej. Na nižim razinama učenja jezika može biti formalniji i uvježbavati dane strukture drilom, a na višim kreativniji. U pisanju se ocjenjuje gramatička točnost, upotreba adekvatnog općeg, stručnog i akademskog vokabulara, korištenje akademskog stila i poštovanje pravila strukture određene vrste teksta.

Usmena prezentacija vrednuje studentske govorne vještine. Usmenoj izvedbi na nastavi prethodi samostalan istraživački rad izvan nastave. Student u pravilu obrađuje temu iz područja studija, a u većini slučajeva njemu samom prepušten je izbor teme. Pretpostavlja se da su na taj način studenti motiviraniji jer istražuju područje koje ih zanima. Pri samoj izvedbi vrednuje se nekoliko aspekata prezentiranja: znanje stranog jezika i fluentnost, tehnike prezentiranja, govor tijela, struktura prezentacije, relevantnost teme i vizualni aspekt slajdova. Studenti uglavnom održavaju *PowerPoint* prezentacije, a bitno je da upotreba tehnologije prati zahtjeve usmenog izlaganja.

Pismena provjera obuhvaća kraće testove, kolokvije i ispit. Testovi provjeravaju usvajanje materijala u kraćem vremenskom periodu, a kolokvij pokriva provjeru gradiva naučenog kroz semestar. Neki kolegiji imaju jedan kolokvij na kraju semestra, a neki dva po semestru. Na kraju zimskog semestra student u ISVU sustavu ne dobiva brojčanu ocjenu, nego se evidentira da je kolegij položen. Na kraju ljetnog semestra kod obveznog kolegija, odnosno svakog parnog semestra kod izbornog kolegija, u sustavu se brojčanom ocjenom evidentira položeni ispit. Kolokviji i ispiti imaju

različite oblike te mogu biti testovi s različitim tipovima zadataka, analiza nepoznatog stručnog teksta ili esej.

S obzirom na egzaktno ocjenjivanje i mjerljivost rezultata studentskog rada većina kolegija stranog jezika ukupnu ocjenu na kolegiju izražava postotno u sljedećem omjeru: 5% sudjelovanje u nastavi, 5% zadaća, 30% kolokvij, 30% prezentacija i 30% završni ispit.

10. Nastava na daljinu

Nastava na daljinu, poznatija kao *online* nastava ili e-učenje na Filozofskom fakultetu u Zagrebu održava se putem sustava učenja na daljinu *Omega*. *Omega* nastavnicima omogućuje otvaranje e-kolegija, tj. postavljanje svojih nastavnih materijala u elektroničkom obliku.

Sustav učenja na daljinu *Omega* pokrenut je u rujnu 2004. godine za potrebe Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti. Ubrzo se proširio i dobio veći broj korisnika te s vremenom postao fakultetski sustav učenja na daljinu. Godine 2013. osnovan je Centar za potporu e-učenju Filozofskog fakulteta koji održava sustav *Omega*, obrazuje nastavnike i studente za njegovu upotrebu i pruža pomoć pri otvaranju i održavanju e-kolegija te potiče primjenu novih tehnologija u nastavi (Banek Zorica, Klindić, Lazić, 2014.).

Omega je zasnovana na softveru *Moodle*, a to je „alat za izradu elektroničkih obrazovnih sadržaja i održavanje nastave na daljinu. To je modularan sustav što znači da se sastoji od manjih cjelina koje korisnici po potrebi mogu dodavati i mijenjati” (tesla.carnet.hr).

Centar za strane jezike u sustavu *Omega* ima 45 e-kolegija. Sustav nastavnicima omogućuje da svoje nastavne materijale organiziraju u elektroničkom obliku tako da im student može pristupiti uvijek i sa svakog mjesta. Elektronički obrazovni sadržaji studentu omogućuju da radi svojim tempom u vremenu kad mu odgovara. Nastavnik također ima mogućnost obavijestiti studente o važnim događajima kao što su zadaće, rokovi, ispiti i izvanredne situacije preko foruma „Obavijesti”. Postoje i forumi za raspravu gdje studenti i nastavnici mogu postavljati svoje komentare i raspravljati. Osim postavljanja materijala u elektroničkom obliku, nastavnik može snimiti svoja predavanja preko sustava *Big Blue Button* što studentima daje mogućnost da ga slušaju kad im odgovara. Nastava i konzultacije na daljinu u realnom vremenu mogu se održavati preko sustava *Big Blue Button* i *Tau*. Sustav također daje mogućnost postavljanja i ocjenjivanja zadaća. Nastavnik može zadati zadaću, objaviti upute, odrediti rok predaje zadaće i, po primitku zadaće, dati povratni komentar. U svrhu provjere znanja i napretka studenta nastavnik može postaviti test ili ispit s različitim oblicima zadataka i obaviti ispit na daljinu. Preko sustava *Omega* održavaju se i radionice koje korisnicima daju upute o korištenju sustava.

Sustav *Omega* s mogućnostima koje pruža korisnicima iznimno je važna pomoć u nastavnom radu. Međutim, njegova iznimna važnost došla je do punog izražaja u pandemijskim vremenima bolesti COVID-19 kada je postao glavni način komunikacije sa studentima. Tehnologija koja je dotad bila alternativa postala je jedini mogući oblik rada te su se putem *Omega* održavala predavanja, konzultacije i ispiti. Obrazovni proces se i u tim izvanrednim okolnostima zahvaljujući tehnološkim mogućnostima nije prekinuo, nego se, naprotiv, nastavio odvijati, i to vrlo kvalitetno i uspješno.

11. Zaključak

U doba globalizacije, ekonomskih, tehnoloških i kulturnih veza, informacijske tehnologije i mobilnosti radne snage, neupitna je potreba za poznavanjem stranih jezika i korištenjem stranih jezika za potrebe struke. Jedan od važnijih zadataka visokoškolskog obrazovanja kvalitetna je priprema studenata za tržište rada i razvoj njihovih komunikacijskih i jezičnih vještina. Uz neophodno znanje engleskog jezika, poželjno je i aktivno korištenje još jednog ili dvaju stranih jezika. Studenti Filozofskog fakulteta u Zagrebu imaju u ponudi šest stranih jezika i višegodišnju mogućnost njihova učenja. Zastupljenost obaveznog stranog jezika također je znatna u preddiplomskim i diplomskim studijskim programima. Izbor neobveznih kolegija stranog jezika pokazuje da kod studenata postoji svijest i potreba za učenjem više jezika. Isto tako, fakultet ima kvalitetan i stručan nastavnički kadar profesora stranih jezika koji se bavi nastavnim i istraživačkim radom i redovito usavršava u struci. S obzirom na važnost poznavanja stranih jezika na tržištu rada može se zaključiti da su kvalitetni programi stranog jezika struke iznimno važni za pripremu studenta društveno-humanističkih znanosti za budući rad u struci. Stoga su kolegiji Strani jezik struke i Strani jezik za akademske potrebe svojim sadržajem, ciljevima i metodama orijentirani na studenta, njegove potrebe i što kvalitetnije osposobljavanje za buduće zahtjeve struke. Oni se kontinuirano razvijaju i prilagođavaju kako bi pratili promjene i trendove u suvremenom poslovnom i akademskom okruženju.

Literatura:

- Banek Zorica, Mihaela; Klindžić, Jasmin; i Lazić, Nikolaj. 2014. Sustav učenja na daljinu Omega: prvo desetljeće. U Lasić – Lazić, J. (Ur.), *Informacijska tehnologija u obrazovanju* (59 – 77). Zagreb: Zavod za informacijske studije.
- CEDEFOP. 2017. *Defining, writing and applying learning outcomes. A European handbook*. Luxembourg: Publications Office.
- Cox, Kathy; Hill, David. 2004. *EAP Now!: English for Academic Purposes: Students' Book*. Pearson Education Australia.
- De Chazal, Edward; McCarter, Sam. 2012. *Oxford EAP: A course in English for Academic Purposes, Upper-Intermediate/B2*. Oxford University Press, Oxford.
- Dudley-Evans, Tony; St John, Maggie Jo. 1998. *Developments in English for specific purposes: A multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gillett, Alexander J. 2012. What is EAP? UefAP. <http://www.uefap.com/bgnd/eap.htm> (pristupljeno 25. 6. 2022.).
- https://centar.ffzg.unizg.hr/?page_id=7609 (pristupljeno 1. 7. 2022.).
- <https://tesla.carnet.hr/mod/page/view.php?id=6929> (pristupljeno 3. 7. 2022.).
- <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Studij/Lista?razinaStudijaID=3> (pristupljeno 29. 6. 2022.).
- Hutchinson, Tom; Waters, Alan. 1987. *English for specific purposes: A learning-centred approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Priručnik za izradu ishoda učenja Sveučilišta u Zadru. 2018. Sveučilište u Zadru, Zadar. https://www.unizd.hr/Portals/0/kvaliteta/Prirucnik_za_izradu_ishoda_ucenja.pdf?ver=2019-03-07-133532-253 (pristupljeno 1. 7. 2022.).
- Statut Filozofskoga fakulteta. 2005. Zagreb. https://mudrac.ffzg.hr/~szbor/Zakoni/Statut_FFZG.pdf (pristupljeno 28. 6. 2022.).
- Vodič za korisnike ECTS-a. 2015. Europska komisija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Zagreb. http://publications.europa.eu/resource/cellar/da7467e6-8450-11e5-b8b7-01aa75ed71a1.0006.01/DOC_1 (pristupljeno 30. 06. 2022.).

The Status of Foreign Language for Specific Purposes at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb

Abstract

The knowledge of foreign languages is a prerequisite for successful economic, scientific, technological and cultural cooperation in the contemporary globalized world. That is the reason why students of humanities and social sciences are offered a wide range of foreign language courses adapted to their academic and professional needs. The Centre for Foreign Languages of the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb organizes two types of foreign language courses: Language for Specific Purposes and Language for Academic Purposes. Within these courses students are given a possibility to study six languages at lower and advanced levels. The aim of this paper is to present the position of foreign languages for specific and academic purposes at the faculty with regard to their status, content, goals, methods and learning outcomes, as well as distance learning through online foreign language courses.

Key words: language for specific purposes, language for academic purposes, Faculty of Humanities and Social Sciences, foreign language course

Strani jezici struke na Univerzitetu Crne Gore

Rezultati analize sprovedene u okviru Erasmus+ projekta ReFLAME

Petar Božović

Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore
petarb@ucg.ac.me

Deja Piletić

Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore
dejap@ucg.ac.me

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.4>

Sažetak:

Cilj ovog saopštenja jeste da predoči trenutno stanje i tendencije u nastavi stranih jezika struke na Univerzitetu Crne Gore (UCG), te da, u pogledu kompetencija vezanih prevashodno za engleski, ali i druge strane jezike, ukaže na realne potrebe crnogorskog tržišta rada, kao i na potrebe i očekivanja zaposlenih i studentkinja i studenata na pomenutom univerzitetu. U tu svrhu, nakon kratkog pregleda izučavanja stranih jezika struke na UCG-u, izložićemo dio rezultata istraživanja sprovedenog u okviru CBHE Erasmus+ projekta ReFlame (2019-2023. god.), koji nedvosmisleno ukazuju na neophodnost reforme u ovoj oblasti i osnaživanje nastave jezika struke.

Ključne riječi: strani jezici struke, engleski jezik struke, Univerzitet Crne Gore, nastava, ReFLAME

1. Nastava jezika struke na Univerzitetu Crne Gore – kratak pregled

Univerzitet Crne Gore (UCG) je najstarija ustanova visokog obrazovanja i jedini državni univerzitet u Crnoj Gori. Osnovan je 1974. godine i danas broji devetnaest fakulteta i tri naučna instituta. Na UCG studira više od dvadeset hiljada studenata.

Razvoj planiranja i organizacije nastave stranih jezika struke na UCG možemo posmatrati u okvirima dva različita perioda: period prije uvođenja primjene Bolonjske deklaracije –*predbolonjski*

i period nakon uvođenja bolonjskog sistema studiranja na Univerzitetu Crne Gore – *postbolonjski* period. *Predbolonjski* period karakterisao je centralizovani pristup organizovanju i planiranju nastave stranih jezika. Naime, kreiranje silabusa i sprovođenje nastave stranih jezika (struke) na različitim organizacionim jedinicama UCG-a (osim na Filozofskom fakultetu) spadalo je pod nadležnost Instituta za strane jezike, osnovanog 1979. U periodu do 1993. godine, strani jezik struke se na većini fakulteta izučavao tokom dva ili četiri semestra (jedna godina opšteg engleskog/ ruskog/ francuskog i jedna godina jezika struke). Nastava je bila organizovana u fondu od dva časa sedmično (90 minuta), obično na prvoj ili na drugoj godini studija, a na Ekonomskom fakultetu strani jezik struke izučavao se tokom sva četiri semestra.

Nakon 1993. godine, strani jezik počinje da se izučava tokom sedam semestara i to u fondu od po četiri časa, tj. 180 minuta sedmično na svim fakultetima Univerziteta Crne Gore. Četiri semestra bila su usmjerena na nastavu opšteg jezika, dok su preostala tri bila posvećena nastavi jezika odgovarajuće struke. Jezik struke nije činio sastavni dio nastavnog plana, ali je bio obavezan za sve studente, tj. uspješno položeni ispiti bili su preduslov za upis na treću godinu studija.

Period koji je nastupio nakon uvođenja bolonjskog sistema studiranja obilježila je stagnacija i, u mnogim aspektima, degradacija nastave stranih jezika struke na UCG-u. Decentralizovanjem nastave stranih jezika omogućava se pojedinačnim fakultetima da planiraju i organizuju nastavu „u skladu sa njihovim potrebama“. Kao rezultat takve politike, sve do danas bilježi se drastično opadanje broja časova i predmeta stranih jezika (struke), uprkos suprotnim tendencijama na tržištu rada koje karakteriše rast potražnje za znanjem stranih jezika nametnutim prevashodno procesom pristupanja EU. Ilustracije radi, na Fakultetu političkih nauka – Studijski program za međunarodne odnose, inicijalno su se učila 2 strana jezika. Uz obavezan engleski, studentkinje i studenti mogli su birati još jedan od ponuđenih jezika: ruski/ njemački/ italijanski/ francuski. Međutim, uprava odlučuje da u potpunosti ukine drugi strani jezik, dok nastavu obaveznog engleskog jezika prate zajedno, u prekomjernom broju, studentkinje i studenti sa različitih studijskih programa, što dodatno otežava process predavanja, učenja i usvajanja. Kao razlog ovakve politike navodi se potreba dodjeljivanja ECTS kredita matičnim predmetima pojedinačnih organizacionih jedinica odnosno studijskih programa. Istovremeno, paradoksalno, važeći *Zakon o visokom obrazovanju* („Sl.list CG“, br. 044/14 od 21.10.2014)¹ u članu 80 propisuje da ustanova visokog obrazovanja, u okviru programa koji realizuje, „obezbjeduje studentima uslove za sticanje znanja minimum jednog stranog jezika na višem naprednom nivou.“

Dakle, evidentno je da u pogledu nastave stranih jezika struke, *postbolonjski* period karakteriše nedostatak dobrog strateškog planiranja i zanemarivanje realnih jezičkih potreba studenata, uprkos akademskim i potrebama tržišta rada, aspiracijama otvaranja ka EU tržištu, privlačenju stranih investicija, kao i zakonski postavljenim zahtjevima.

Trenutno, na UCG-u, u okviru trogodišnjih osnovnih studija na svim fakultetima (izuzev Filološkog, koji se formira 2016. godine izdvajanjem studijskih programa za jezike i književnost iz Filozofskog fakulteta) obavezno je izučavanje engleskog jezika (struke), i to najčešće tokom dva,

1 <https://www.gov.me/dokumenta/9b4f57fd-9bae-465a-953a-0430da131af1>

rijetko tokom četiri, a na nekim fakultetima i tokom samo jednog semestra. Mali je broj fakulteta (npr. Fakultet političkih nauka, Fakultet za turizam i hotelijerstvo), koji izuzev obaveznog engleskog, nude mogućnost izučavanja još nekog od ponuđenih stranih jezika. Nastavu (engleskog) jezika izvodi kadar Filološkog fakulteta, koji u tome nasljeđuje Institut za strane jezike nakon njegovog ukidanja 2016. godine.

2. Projekat ReFLAME – Status quo analiza

Opisano stanje nastave stranih jezika struke i svijest o neophodnosti reforme podstakli su tim profesorica i profesora sa Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore (UCG) da izrade projekat kroz koji bi se, nakon detaljne analize stanja i potreba tržišta i akademske zajednice, krenulo u reformisanje nastave i silabusa stranih jezika struke na univerzitetskom nivou. Značaj ove teme prepoznala je i Evropska komisija, koja je dodjelom granta u okviru CBHE Erasmus+ programa, omogućila realizaciju trogodišnjeg projekta ReFLAME (Reforming Foreign Languages in Academia in Montenegro). Nacionalni partneri na ovom projektu su dva privatna univerziteta: Univerzitet Mediteran (UM) i Univerzitet Donja Gorica (UDG), a kao EU partneri na projektu saraduju Sveučilište u Zagrebu, Univerzitet u Varšavi i Univerzitet za strance u Perudi.

Prva faza projekta obuhvatila je temeljnu analizu postojećeg stanja, čiji su detaljni rezultati, kao i sumarni izvještaj, predstavljeni na naučnom skupu *Strani jezici struke: trendovi i perspektive* koji je održan u Budvi u septembru 2021., objavljeni na zvaničnom sajtu projekta² (Božović et al. 2022). U okviru ove analize, metodom anketiranja ispitivani su, između ostalog, stavovi zaposlenih i studentkinja i studenata UCG-a, kao i crnogorskih poslodavaca iz različitih privrednih grana, u pogledu stavova i potreba u odnosu na strane jezike struke.

Ciljna grupa	Broj ispitanika
Studenti (ukupno)	1.439
UCG	752
UM	151
UDG	536
Zaposleni na univerzitetu (ukupno)	461
UCG	364
UM	36
UDG	61
Poslodavci	85
Ukupno	1.985

Slika 1. Pregled ukupnog broja učesnika u istraživanju

2 https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/status_quo_analysis_report.pdf (detaljni rezultati)
https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/ReFlame_SAJT_FF%20maj.pdf (sumarni izvještaj)

U nastavku, izložit ćemo samo u kratkim crtama dio rezultata analize, s posebnim osvrtom na stavove poslodavaca, kao i rezultate koji se tiču konkretno Univerziteta Crne Gore.

2.1. Jezici struke iz ugla studenata i studentkinja UCG-a

Rezultati sprovedenog anketiranja pokazali su da velika većina (65%) smatra izučavanje engleskog jezika neophodnim kako za potrebe studiranja i stručnog usavršavanja, tako i za njihovu buduću profesiju. Pri tome, čak 83% ispitanika sa UCG-a smatra da bi strani jezik struke (posebno engleski) trebalo da se izučava u okviru *obaveznog* predmeta na njihovim studijskim programima. Osim engleskog, velika većina ispitanika (68%) ističe neophodnost poznavanja još jednog stranog jezika od važnosti za njihovu struku. Tu prije svega ubrajaju: njemački, italijanski, ruski i francuski jezik.

2.2. Jezici struke iz ugla zaposlenih na UCG

Kada je u pitanju nastavno i administrativno osoblje UCG-a, većina tvrdi da im je engleski jezik neophodan za kvalitetno obavljanje posla (52%). Velika većina (90%) smatra da bi imala koristi od dodatnog usavršavanja akademskog engleskog jezika, dok značajan broj (68%) smatra da bi im za njihovu profesiju značajno koristilo znanje još jednog stranog jezika, u prvom redu njemačkog, zatim italijanskog, francuskog, pa ruskog i španskog.

2.3. Jezici struke iz ugla poslodavaca

Od 85 poslodavaca, većina njih (53%) iz različitih privrednih sektora (trgovina, pomorstvo, građevina, obrazovanje, bankarstvo, IT sektor, zdravstvo i sl.) ističe da je vladanje engleskim jezikom na naprednom nivou izuzetno važan preduslov koji moraju zadovoljiti njihovi zaposleni, dok velika većina njih (čak 82%) drži da bi kandidati koji apliciraju za poslove u njihovim preduzećima morali raspolagati mnogo višim stepenom poznavanja engleskog jezika nego što to za sada jeste slučaj.

Kao jako važan podatak ističemo i to da je više od polovine ispitanih poslodavaca (53%) mišljenja da je upravo univerzitet taj koji bi morao svojim studentima, budućim profesionalcima u najrazličitijim oblastima, da omogući sticanje znanja engleskog jezika na neophodnom nivou. Takav stav obrazlažu razlozima među kojima su na prvom mjestu garancija kontrole kvaliteta koju pružaju ustanove visokog obrazovanja, zatim odgovornost obrazovnog sistema, kao i činjenica da nastava jezika na univerzitetskom nivou podstiče ozbiljniji pristup samom učenju.

I po pitanju drugih stranih jezika, pored engleskog, poslodavci su se u velikom procentu (55%) izjasnili da je poželjno da njihovi zaposleni vladaju još jednim stranim jezikom, i to u najvećoj mjeri njemačkim, pa onda italijanskim i ruskim jezikom, te francuskim i drugim jezicima.

Kako bi presjek stanja na tržištu rada na temu neophodnosti poznavanja engleskog i ostalih svjetskih jezika bio što potpuniji, rezultati istraživanja dopunjeni su podacima dobijenim od Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, a koji svjedoče o tome da je, ako se analizira samo period

od 1. januara do 17. decembra 2019. godine, značajan broj oglasa za posao (1.902) eksplicitno zahtijevao znanje engleskog jezika, dok je značajan broj njih to implicirao.

3. Zaključci

Sprovedeno istraživanje pokazalo je da studenti i studentkinje Univerziteta Crne Gore posjeduju visok stepen svijesti o važnosti poznavanja prevashodno engleskog jezika struke, ali i drugih stranih jezika, za potrebe usavršavanja i zaposlenja. U velikoj većini slučajeva mišljenja su da engleski jezik struke treba da se izučava kao obavezan predmet na univerzitetkim studijama, kao i da bi bilo važno uvesti i izučavanje još jednog stranog jezika. Rezultati istraživanja su pokazali i potrebu osavremenjivanja nastavnog materijala, kao i nastavnog pristupa, posebno uvođenjem IT tehnologija u proces nastave.

Rezultati istraživanja ukazuju i na potrebe usavršavanja znanja stranih jezika kod zaposlenih na UCG-u i to prevashodno na polju akademskog engleskog jezika, što bi značajno pospješilo proces internacionalizacije, kao jedne od ključnih tačaka strategije razvoja savremenih univerziteta.

Najzad, na tržištu rada iskazuje se velika potreba za visokim stepenom poznavanja engleskog i drugih stranih jezika struke. Ispitani poslodavci uopšteno su nezadovoljni nivoom poznavanja engleskog jezika svojih zaposlenih, te smatraju da je u pogledu poboljšanja takvog stanja velika odgovornost na univerzitetima. Naime, institucije visokog obrazovanja doživljavaju se kao pouzdan partner u smislu garancije i kontrole kvaliteta, te podizanja stepena svijesti o potrebi za znanjem stranih jezika.

Bibliografija:

Božović, Petar, Deja Piletić, Igor Lakić (2022). *Language for Specific Purposes in Academia vs. Labor Market Needs: The Trends and Perspectives in Montenegro*. Folia Linguistica et Litteraria 42: 31-43.

Božović, Petar, Piletić Deja, *Reforming Foreign Languages in Academia in Montenegro Status Quo Analysis Report*, January/February 2020: https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/status_quo_analysis_report.pdf

Strani jezici struke i potrebe tržišta rada: rezultati analize sprovedene u okviru projekta „ReFlame“, kojim koordinira Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore – sumarni izvještaj: https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/ReFlame_SAJT_FF%20maj.pdf

Zakon o visokom obrazovanju: <https://www.gov.me/dokumenta/9b4f57fd-9bae-465a-953a-0430da131af1>

Languages for Specific Purposes at the University of Montenegro

Abstract

The aim of this paper is to present the current state of affairs and tendencies in the teaching of foreign languages for specific purposes at the University of Montenegro (UoM), and to point out the realistic needs of the Montenegrin labour market, as well as the needs and expectations of employees and students with regard to competences related primarily to English, but also other foreign languages. For this purpose, after a brief, general overview of the study of foreign languages at UoM, we will present a part of the results of the research conducted within the CBHE Erasmus+ project ReFlame (2019-2022), which unequivocally indicate the necessity of reform in this area.

Keywords: foreign languages for specific purposes, English for specific purposes, University of Montenegro, teaching, ReFLAME

Nastava stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu

Jasna Ćirić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

jciric@ffzg.unizg.hr

Ana Matijević

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

amatijevic@ffzg.unizg.hr

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.5>

Sažetak

Zbog svjetske tendencije prevladavanja engleskog jezika kao jezika komunikacije u sferi gospodarstva, tehnologije, politike, znanosti, obrazovanja, medija i kulture na globalnoj razini, ostali se jezici, pa tako i jezici europskih zemalja, polako istiskuju te su sve manje uključeni u obrazovne sustave, znanost, gospodarstvo i ostale društvene sfere. Posljedica je sve manje ulaganja u učenje ostalih stranih jezika, posebice na visokoškolskoj razini. S druge strane, Europska unija potiče višejezičnost upravo radi očuvanja raznolikosti kultura, jezika i identiteta svojih članica te preporučuje učenje najmanje dvaju stranih jezika već od osnovne škole.

Cilj je bio utvrditi, objasniti i procijeniti položaj nastave stranog jezika na Sveučilištu u Zagrebu. Također se željelo utvrditi slijedi li Sveučilište u Zagrebu preporuke Europske unije u kontekstu važnosti poznavanja stranih jezika i očuvanja europske višejezičnosti kao očuvanja identiteta i kultura te, posljedično tomu, međusobnog razumijevanja i gospodarske, znanstvene te obrazovne razmjene i suradnje. Naime, Sveučilište u Zagrebu čine 32 fakulteta i 3 akademije (Akademija dramskih umjetnosti, Akademija likovnih umjetnosti i Muzička akademija) koji nemaju zajedničku strategiju razvoja nastave stranog jezika na svojim sastavnicama niti se ona sustavno razvija.

Dobivši pregled trenutnog stanja nastave stranog jezika na Sveučilištu u Zagrebu, iznijeti su prijedlozi za njezin daljnji razvoj u kontekstu očuvanja višejezičnosti.

Ključne riječi: nastava stranog jezika, visokoškolsko obrazovanje, višejezičnost, višekulturnost, globalizacija

1. Uvod

Iako Hrvatska ima višestoljetnu tradiciju višejezičnog obrazovanja (usp. Gehrman i Petravić 2021), posljednjih nekoliko desetljeća nije ju zaobišla svjetska tendencija učenja i uporabe engleskog jezika kao jednog od najčešće korištenih jezika na globalnoj razini. Profiliranje

engleskog jezika koji je „danas jezik s najvećim komunikacijskim potencijalom i dosegom diljem svijeta” (Gehrmann i Petravić 2021:2) proizlazi u prvom redu iz ekonomske globalizacije.

U skladu s time došlo je do promjene u stavu prema učenju stranih jezika u smislu ekonomske isplativosti. Prema Gehrmann i Petravić (2021:3-4), pri donošenju odluke o učenju pojedinog stranog jezika daje se prednost „logici troška i koristi”, a samo učenje stranih jezika osim engleskog gubi na važnosti. Engleski jezik postaje dominantan, *lingua franca*, u sferi gospodarstva, tehnologije, politike, znanosti, obrazovanja, medija i kulture na globalnoj razini. Takvoj situaciji pridonose i mediji kao i „sveprisutna informatička tehnologija koja stavlja ‘manje’ jezike u drugi plan te oni postaju žrtve globalizacije i internacionalizacije” (Velički 2007: 98). Korisnost njihova učenja počinje se procjenjivati prema isplativosti na međunarodnom tržištu rada, a zanemaruje se činjenica da učenje stranih jezika omogućava bolje razumijevanje drugih kultura i društava.

Postojeće stanje odražava se i na visokoškolsko obrazovanje te posljedično i na područje znanosti. Naime, prema Gehrmann i Petravić (2021: 5-9), koncept *English only* sveprisutan je i u znanosti, a znanstveni radovi koji nisu pisani na engleskom jeziku i objavljeni u nekom od visokorangiranih znanstvenih časopisa nemaju odjek na svjetskoj razini, što je neminovno dovelo do toga da se znanstveni radovi pišu sve manje na drugim jezicima. S druge pak strane, europsko je tržište višekulturno i višejezično. Mnoga znanstvena istraživanja relevantna za razvoj gospodarstva ili bilo koje druge društvene sfere pisana su i još uvijek se pišu na nacionalnim jezicima, pa bismo mogli ostati zakinuti za mnoga istraživanja vezana za nacionalne i specifične društveno važne teme nastavi li se tendencija pisanja relevantnih znanstvenih radova isključivo na engleskom jeziku.

2. Važnost očuvanja europske višejezičnosti u kontekstu internacionalizacije Sveučilišta

Suprotno takvom stavu, Europska komisija daje prednost višejezičnosti kao bitnom faktoru za dobro funkcioniranje privrednog, političkog i društvenog sustava. Višejezičnost postaje standard, ona je jedno od obilježja Europljana. Upravo je jezična različitost jedan od razlikovnih kriterija europskih naroda (Velički 2007:4). Učenje stranih jezika kao i očuvanje raznolikosti kultura postalo je neophodno u procesu stvaranja europskog identiteta. Stoga je iznimno važno inzistirati na očuvanju europske višejezičnosti kako na nižim razinama obrazovanja (osnovnom i srednjoškolskom), tako i na fakultetskoj razini. Već u zaključcima sa zasjedanja Vijeća Europe u Barceloni 2002. godine stoji preporuka da se s učenjem najmanje dvaju stranih jezika počne već od najranije dobi te da ono bude integrirano u obrazovni sustav kako bi se do visokoškolskog obrazovanja postigle visoke jezične kompetencije. Međutim trenutačno „u sedam europskih država – Belgija (francuska zajednica), Hrvatska, Lihtenštajn, Norveška, Slovenija, Španjolska i Švedska – postoji doduše mogućnost učenja dvaju stranih jezika do kraja obveznoga školovanja, ali ono nije propisano kao obvezatno” (Gehrmann i Petravić 2021:25). U području visokoškolskog obrazovanja višejezičnost je određena već samim Europskim prostorom visokoškolskog obrazovanja i usklađivanjem sustava visokog obrazovanja diljem Europe. Usklađenost studija Sveučilišta u Zagrebu s europskim standardima i ciljevima omogućava nesmetanu studentsku mobilnost, čime su otvorena vrata internacionalizaciji Sveučilišta. Upravo bi zbog toga nastava stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu trebala biti jedan od prioriteta, a osim engleskog u nastavu bi trebalo uvrštavati i ostale europske i svjetske jezike.

3. Nastava stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu – prikaz trenutačnog stanja

Predmet istraživanja bio je ustanoviti i opisati trenutačno stanje učenja stranih jezika na sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu. Sveučilište u Zagrebu čine 32 fakulteta i 3 akademije.

3.1. Metodologija i sudionici

U tu svrhu pripremljen je upitnik s devet pitanja u formatu *Google Forms* koji je poslan elektroničkom poštom na 35 sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. U istraživanju su također korišteni podaci iz Informacijskog sustava visokih učilišta (ISVU) Sveučilišta u Zagrebu te s mrežnih stranica fakulteta i akademija s obzirom na to da je odgovore na postavljena pitanja poslalo samo 13 nastavnika stranih jezika s 13 sastavnica.

3.2. Postupak

Podaci, prikupljeni iz upitnika, ISVU sustava Sveučilišta u Zagrebu te mrežnih stranica fakulteta i akademija, analizirani su i na osnovi zaključaka dani su prijedlozi za poboljšanje trenutačnog stanja nastave jezika na Sveučilištu u Zagrebu.

3.3. Rezultati

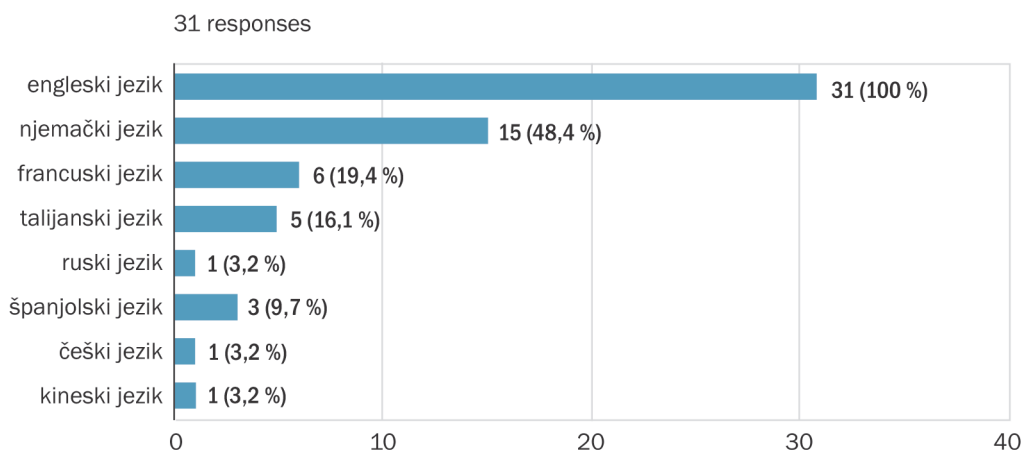
Na osnovi prikupljenih podataka vidljivo je da se na četirima sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu ne održava nastava stranog jezika, a to su Akademija dramske umjetnosti, Farmaceutsko-biokemijski fakultet, Fakultet filozofije i religijske znanosti te Prirodoslovno-matematički fakultet. Stoga se rezultati provedenog istraživanja odnose na 31 sastavnicu Sveučilišta u Zagrebu.

3.3.1. Pitanje 1. – Otkad se predaje strani jezik struke na vašem fakultetu?

Većina odgovora na ovo pitanje nije bila precizna s obzirom na to da nastavnici uglavnom nisu imali točan podatak, a taj podatak ne nalazimo u ISVU sustavu ni na mrežnim stranicama fakulteta. Na Ekonomskom fakultetu, točnije njegovoj preteči, trogodišnjoj Visokoj školi za trgovinu i promet u Zagrebu, strani jezik uči se od utemeljenja škole 1920. godine. Na Kineziološkom fakultetu uči se od utemeljenja Visoke škole za fizičku kulturu u Zagrebu 1959. godine, na Fakultetu političkih znanosti – od njegova utemeljenja 1962. godine te na Fakultetu prometnih znanosti – od njegova utemeljenja 1984. godine. Na Prehrambeno-biotehnološkom fakultetu 1982. godine osniva se Katedra za opće programske osnove u sklopu koje se odvija i nastava stranog jezika. Prethodno su na tom fakultetu, kao i na Akademiji likovnih umjetnosti, Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, Agronomskom fakultetu i Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, nastavu stranog jezika izvodili nastavnici s Filozofskog fakulteta jer u to vrijeme nisu imali nastavnike zaposlene na svojim fakultetima. Na Fakultetu elektrotehnike i računarstva krajem 1990-ih prekinuto je učenje stranih jezika, da bi se 2012. godine ponovno uspostavila nastava engleskog jezika. Na Medicinskom fakultetu te Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu strani jezik predaje se već desetljećima, ali ne raspoložemo konkretnim podacima o početku izvođenja nastave, kao ni za ostale sastavnice Sveučilišta.

3.3.2. Pitanje 2. – Koji jezici se uče na vašem fakultetu?

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da se na Sveučilištu u Zagrebu uče engleski, njemački, francuski, talijanski, ruski, španjolski, kineski i češki jezik te da se na nekim sastavnicama uči više jezika.

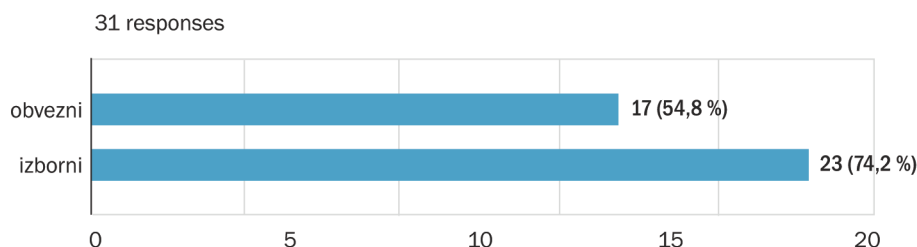

Slika 1. Grafički prikaz odgovora na pitanje 2.

Zanimljivo je primijetiti omjere zastupljenosti pojedinih jezika i činjenicu da se engleski jezik uči na svim sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu koje izvode nastavu stranog jezika. Slijedi njemački jezik koji se uči na gotovo svakoj drugoj sastavnici, pa francuski i talijanski koji su također zastupljeni u velikom omjeru, dok su španjolski, ruski, češki i kineski jezik puno rjeđe zastupljeni.

3.3.3. Pitanje 3. – Koji je status kolegija?

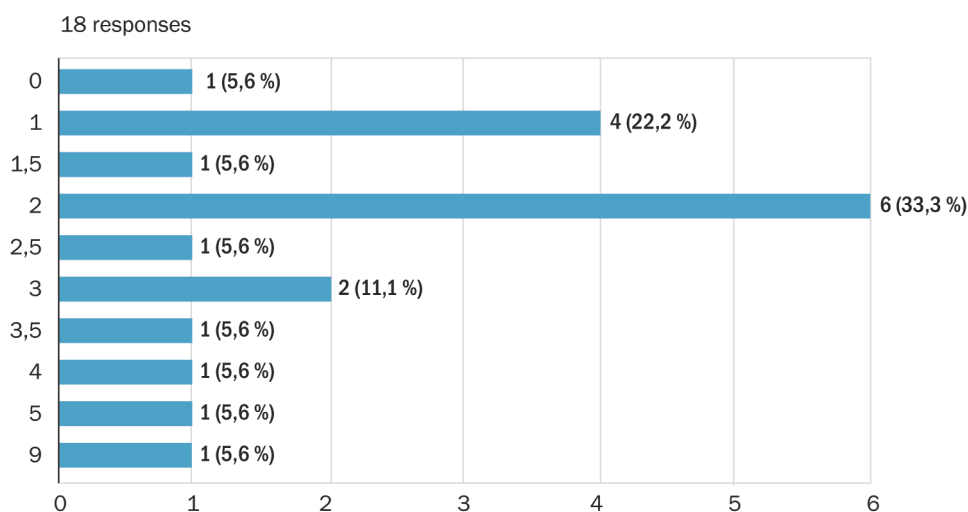
Ovim pitanjem namjeravalo se utvrditi u kojem je postotku kolegij stranog jezika obvezan odnosno izborni. Rezultat pokazuje da je taj kolegij i obvezan i izborni na Ekonomskom fakultetu, Fakultetu hrvatskih studija, Fakultetu organizacije i informatike, Fakultetu strojarstva i brodogradnje, Filozofskom fakultetu, Kineziološkom fakultetu, Muzičkoj akademiji, Prehrambeno-biotehnoškome fakultetu i Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu, što nije vidljivo iz ovog grafičkog prikaza, ali jest iz rezultata upitnika.

Slika 2. Grafički prikaz odgovora na pitanje 3.

3.3.4. Pitanje 4. – Koliko ECTS bodova nosi obvezni kolegij stranog jezika?

Ovim i sljedećim pitanjem namjeravalo se saznati utječe li status kolegija na broj ECTS bodova. Dobiveno je 18 odgovora jer je na 18 sastavnica kolegij stranog jezika obvezan. Na Medicinskom fakultetu kolegij Medicinski engleski I nosi 1 ECTS bod, a Medicinski engleski II 0 ECTS bodova.

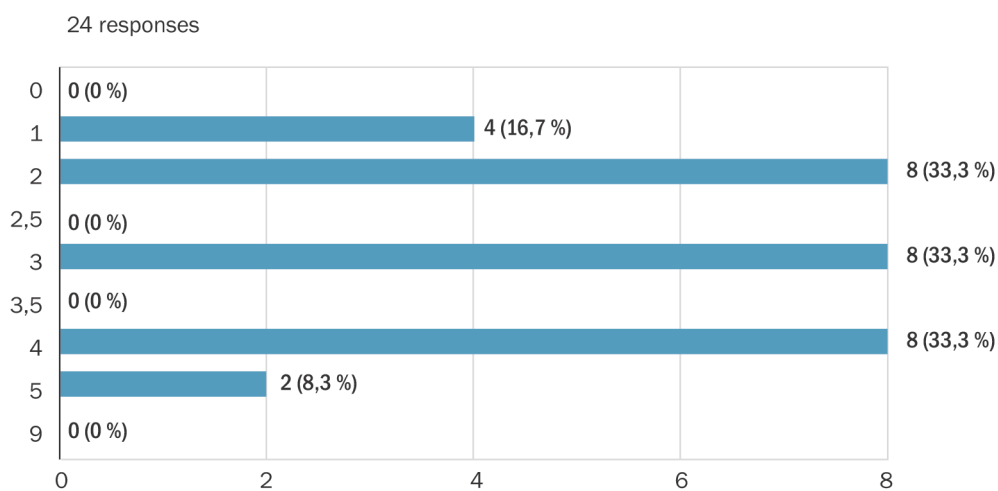

Slika 3. Grafički prikaz odgovora na pitanje 4.

Iz grafičkog prikaza vidljivo je da broj ECTS bodova nije ujednačen na svim sastavnicama na kojima je Strani jezik obavezan kolegij, međutim ipak u najvećem postotku nosi 1 ili 2 ECTS boda.

3.3.5. Pitanje 5. – Koliko ECTS bodova nosi izborni kolegij stranog jezika?

Ovim i prethodnim pitanjem namjeravalo se saznati utječe li status kolegija na broj ECTS bodova. Dobiveno je 24 odgovora jer je na 24 sastavnica kolegij stranog jezika izborni.

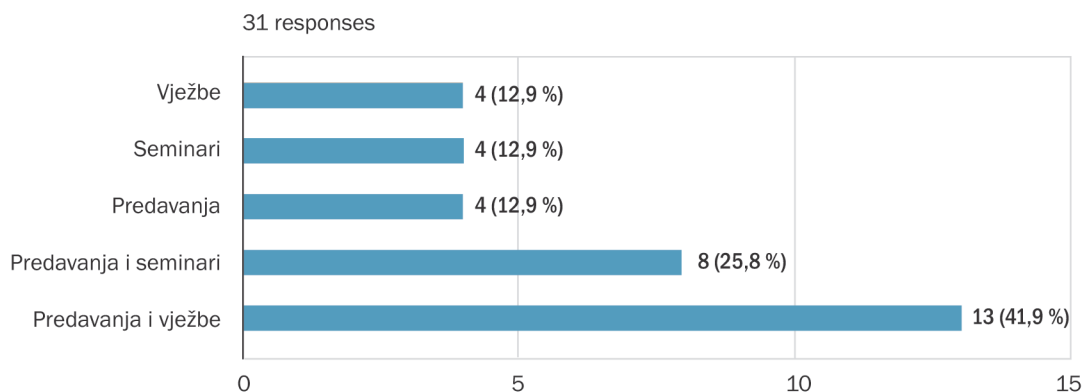

Slika 4. Grafički prikaz odgovora na pitanje 5.

Kao što se vidi iz navedenog prikaza, ECTS bodovi nešto su ujednačeniji kad se radi o kolegiju Stranog jezika kao izbornog kolegija, koji u većini slučajeva nosi dva, tri ili čak četiri boda. Nije napravljena analiza pojedinih fakulteta, ali iz prethodna dva prikaza može se zaključiti da izborni kolegiji u pojedinim slučajevima nose više ECTS bodova nego obvezni. Na primjer, Strani jezik kao obvezni kolegij nosi 4 ECTS boda na samo jednoj sastavnici, dok Strani jezik kao izborni kolegij nosi 4 ECTS boda na četirima sastavnicama.

3.3.6. Pitanje 6. – U kojem obliku se održava nastava?

Nastava stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu održava se u obliku vježbi, seminara, predavanja, kombinaciji predavanja i seminara te kombinaciji predavanja i vježbi, što je vidljivo iz sljedećeg grafičkog prikaza. Na Učiteljskom fakultetu i na Fakultetu hrvatskih studija nastava se izvodi u čak dvije različite kombinacije vježbi, seminara i predavanja.

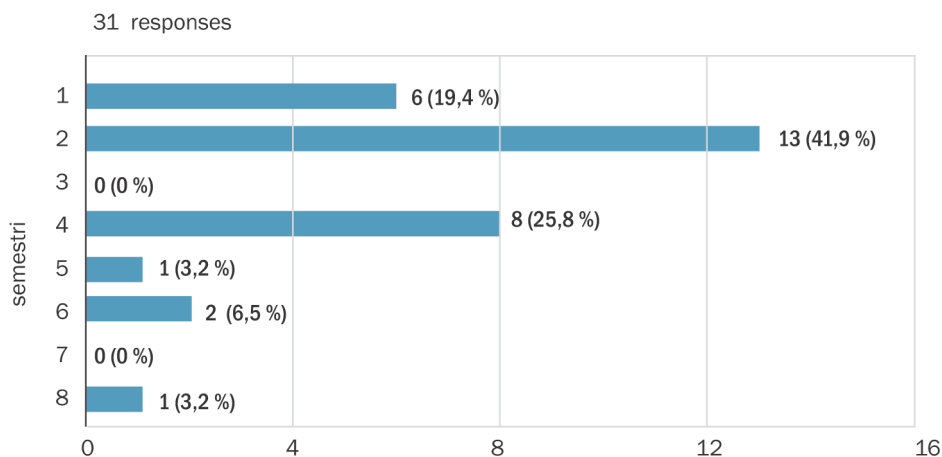

Slika 5. Grafički prikaz odgovora na pitanje 6.

Najviše zastupljen oblik nastave jesu predavanja i vježbe (41,9%), dok su vježbe, seminari i predavanja kao odvojen oblik nastave zastupljeni u podjednakom postotku (12,9%).

3.3.7. Pitanje 7. – Koliko semestara se uči strani jezik?

Rezultati proizašli iz ovog pitanja uključuju i obvezne i izborne kolegije te u sebi sadrže najveći mogući broj semestara učenja stranog jezika, što obuhvaća obvezne i izborne kolegije. Na primjer, na pojedinim je sastavnicama Strani jezik obavezan samo jedan ili najčešće dva semestra, a nakon toga može se nastaviti s učenjem jezika u okviru izbornog kolegija.

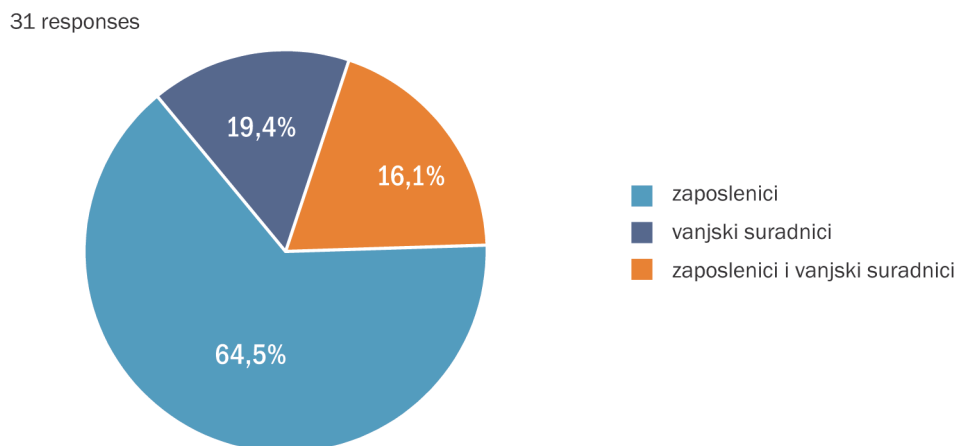

Slika 6. Grafički prikaz odgovora na pitanje 7.

Iz prikaza je vidljivo da se najčešće (na 41,9% sastavnica) Strani jezik izvodi samo dva semestra, iako se na nekim fakultetima može učiti čak do osam semestara kroz izborni kolegij.

3.3.8. Pitanje 8. – Jesu li nastavnici stranog jezika zaposlenici fakulteta ili vanjski suradnici?

Rezultati ovog pitanja pokazuju da sljedećih pet sastavnica ima i zaposlenike i vanjske suradnike: Ekonomski fakultet, Fakultet organizacije i informatike, Medicinski fakultet, Muzička akademija i Pravni fakultet. Ostale sastavnice imaju ili samo zaposlenike ili samo vanjske suradnike.

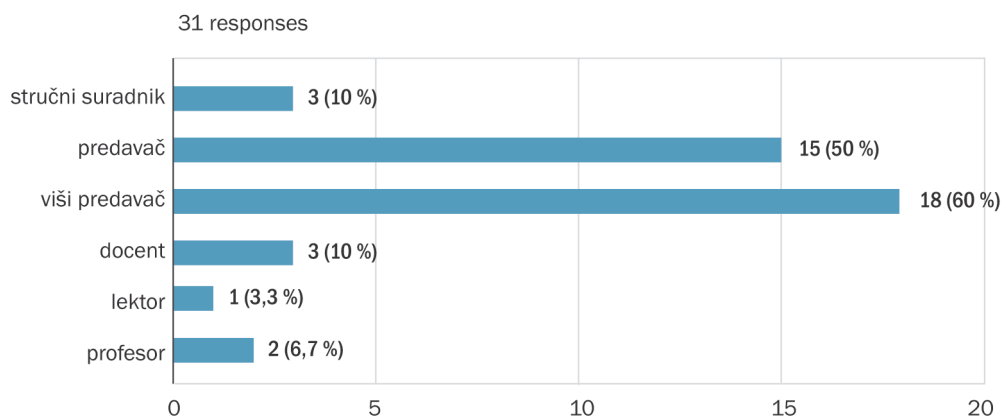

Slika 7. Grafički prikaz odgovora na pitanje 8.

Iz prikaza se vidi da većinu nastavnika čine zaposlenici (64,5%), zatim vanjski suradnici (19,4%), dok su na ostalim sastavnicama (16,1%) neki nastavnici zaposlenici, a drugi vanjski suradnici.

3.3.9. Pitanje 9. – U kojem su zvanju nastavnici stranog jezika?

Nastavnici stranog jezika na Sveučilištu u Zagrebu u sljedećim su zvanjima: stručni suradnik, predavač, viši predavač, docent, lektor i profesor. Iz grafičkog prikaza moguće je vidjeti koje je zvanje zastupljeno u kojem postotku. Nastavnici su u najvećem postotku u zvanju viših predavača (60%), pa predavača (50%), zatim slijede stručni suradnici i docenti (po 10%), a najmanje je profesora (6,7%) i lektora (3,3%).

Slika 8. Grafički prikaz odgovora na pitanje 9.

3.4. Analiza dobivenih podataka

Iz odgovora dobivenih putem upitnika, ISVU sustava te mrežnih stranica sastavnica Sveučilišta u Zagrebu može se zaključiti da ne postoji zajednička strategija učenja stranih jezika.

Nisu dobiveni točni podaci o početku održavanja nastave stranog jezika na pojedinim fakultetima, djelomično zbog toga što nisu dobiveni odgovori na upitnik sa svih sastavnica, a djelomično jer ni sami nastavnici na pojedinim sastavnicama nisu uspjeli pronaći taj podatak. Ti su se podaci autoricama činili važnima jer su htjele dobiti uvid u razvoj učenja stranih jezika na Sveučilištu u Zagrebu i saznati postoji li kontinuitet u učenju te uočiti tendencije razvoja učenja stranih jezika na Sveučilištu. Iz dobivenih podataka, iako je postotak preciznih podataka vrlo malen, može se zaključiti da se kolegij stranog jezika uvrštavao u studijske programe od samog osnivanja pojedinih fakulteta. Očekivano, engleski jezik strani je jezik koji se uči na svim sastavnicama na kojima postoji kolegij stranog jezika. Drugi najzastupljeniji jezik je njemački jezik, a potom slijede francuski, talijanski i španjolski jezik, koji se uče na nekoliko sastavnica, dok se ruski jezik uči samo na Filozofskom fakultetu, češki samo na Učiteljskom fakultetu i kineski samo na Ekonomskom fakultetu. Trenutačno stanje na Sveučilištu u skladu je s onim opisanim u literaturi. Naime, autori *Zagrebačke rezolucije o višejezičnosti* predlažu da se „učenje stranih jezika počne s onim jezicima koji su zbog svoje ekonomske, političke, kulturne i povijesne relevantnosti, kako regionalno, tako i u odnosu prema europskim integracijskim procesima, važni za Hrvatsku, a to su, prema autorima rezolucije, njemački, francuski, talijanski i španjolski jezik.” (Velički 2007:100). Usprkos globalnoj tendenciji da se usvoji koncept *English only*, iz upitnika je vidljivo da mnoge sastavnice Sveučilišta podupiru višejezičnost.

Na više od 50% sastavnica kolegij stranog jezika je obvezan. Neke od sastavnica na kojima je kolegij stranog jezika obvezan, najčešće dva semestra, nude mogućnost nastavka učenja stranog jezika kao izbornog kolegija. Ako se pogleda uvjetovanost broja ECTS bodova statusom kolegija, može se zaključiti da status kolegija nema direktni utjecaj na ECTS bodove, kao i da ih je svaka sastavnica različito rasporedila (Slika 3 i Slika 4).

Nastava se najčešće održava u obliku predavanja i vježbi, a iz danih je odgovora (Slika 5) vidljivo da ni u obliku održavanja nastave stranog jezika nema ujednačenosti među sastavnicama.

Studenti Sveučilišta u Zagrebu imaju mogućnost na nekim sastavnicama učiti strani jezik i do osam semestara, iako se najčešće radi o dva semestra učenja (Slika 6).

Nastavnici stranih jezika u najvećem su postotku zaposlenici matičnih fakulteta (Slika 7), iz čega se može zaključiti da pojedine sastavnice Sveučilišta prepoznaju važnost učenja stranog jezika uvrštavajući ga u svoje studijske programe. Međutim, iz toga se ne može zaključiti da na sastavnicama na kojima rade samo vanjski suradnici strani jezik ima manju važnost u njihovim studijskim programima. Većina je nastavnika u zvanju viših predavača i predavača.

4. Prijedlozi za daljnji razvoj nastave stranog jezika na Sveučilištu u Zagrebu

Nakon uvida i analize trenutačnog stanja nastave stranog jezika na Sveučilištu u Zagrebu, zaključak je da bi bilo dobro da sve sastavnice uvrste kolegij stranog jezika u svoje programe. Ovisno

o studiju, studentima bi trebalo omogućiti da izaberu između različitih stranih jezika, s obzirom na to da nije sva relevantna literatura za sva znanstvena područja pisana isključivo na engleskom jeziku i da bi pritom trebalo uzeti u obzir i buduće potrebe tržišta rada. Bilo bi idealno uskladiti broj ECTS bodova na razini Sveučilišta. Osim toga, položaj kolegija stranog jezika dodatno bi se učvrstio kad bi ga većina sveučilišnih sastavnica uvrstila u svoje studijske programe kao obvezan kolegij, čime bi višejezičnost bila integrirana kao neizostavan dio akademskog obrazovanja u skladu s hrvatskom tradicijom i preporukama Vijeća Europe.

5. Zaključak

Iako Sveučilište u Zagrebu nema zajedničku strategiju učenja stranih jezika te je svaka sastavnica za sebe procijenila treba li u svoje studijske programe uvrstiti strani jezik, na svega četiri sastavnice kolegij stranog jezika nije uvršten u studijski program, što je pokazatelj da većina sastavnica smatra da poznavanje stranog jezika povećava izlazne kompetencije studenata i njihovu konkurentnost na tržištu rada. Svaka sastavnica samostalno odlučuje koje jezike uvrstiti u svoje programe, koji je status kolegija, koliko ECTS bodova nosi kolegij, u kojem obliku i koliko se semestara izvodi nastava. Učenje engleskog jezika prisutno je i dominira na svim sastavnicama, u skladu sa svjetskim tendencijama, ali s druge strane vidljivo je da su na mnogim fakultetima Sveučilišta zastupljeni i drugi jezici, što je pokazatelj da tradicija višejezičnosti u Republici Hrvatskoj još uvijek opstaje te da postoji razumijevanje za gospodarsku, znanstvenu i obrazovnu suradnju i na drugim jezicima osim engleskog. Takvo stanje višejezičnosti treba poduprijeti i po mogućnosti nastaviti razvijati.

Literatura:

- Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. <https://www.adu.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Council of the European Union. *Conclusions on multilingualism and the development of language competences: Education, Youth, Culture and Sport Council meeting, Brussels, 20 May 2014.* https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142692.pdf (pristupljeno 15. 4. 2022.).
- Comisión Europea. *Consejo europeo de Barcelona, 15 y 16 de marzo de 2002, conclusiones de la Presidencia.* <https://cordis.europa.eu/programme/id/EMP-BARCELONA-2002C/es> (pristupljeno 15. 4. 2022.).
- Fakultet političkih znanosti. Sveučilište u Zagrebu. <https://www.fpzg.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. <http://www.ffzg.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Gehrmann, Siegfried; Petravić, Ana. 2021. Razvoj jezika znanosti i stranih jezika u školama –studija o europskim perspektivama i hrvatskoj stvarnosti. *Filologija*. 77. 1–57.
- Gehrmann, Zygfryd i dr. 2002. Zagrebačka rezolucija o višejezičnosti. *Metodika: časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*. 3/4. 223-224.
- Geodetski fakultet. Sveučilište u Zagrebu. <https://www.geof.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Informacijski sustav visokih učilišta: pregled podataka. *Sveučilište u Zagrebu.* <https://www.isvu.hr/visokaucilista/hr/sastavnice/9996> (pristupljeno 4. 1. 2022.).
- Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. <https://www.kbf.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Muzička akademija Zagreb. <http://www.muza.unizg.hr/> (pristupljeno 11. 1. 2022.).

- Prehrambeno-biotehnološki fakultet. Sveučilište u Zagrebu. <http://www.pbf.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Prirodoslovno-matematički fakultet. <https://www.pmf.unizg.hr/> (pristupljeno 11. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. <http://www.unizg.hr/> (pristupljeno 4. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Agronomski fakultet. <https://www.agr.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Akademija likovnih umjetnosti.
https://www.alu.unizg.hr/alu/cms/front_content.php?idcat=35&lang=1 (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Arhitektonski fakultet. <https://www.arhitekt.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. <http://www.erf.unizg.hr/hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Ekonomski fakultet. <https://www.efzg.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet elektrotehnike i računarstva. <https://www.fer.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet filozofije i religijskih znanosti. <https://www.ffrz.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet hrvatskih studija. <https://www.fhs.unizg.hr/> (pristupljeno 11. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije. <https://www.fkit.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet organizacije i informatike. Varaždin. <http://www.foi.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet prometnih znanosti. <http://www.fpz.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet strojarstva i brodogradnje. <http://www.fsb.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Fakultet šumarstva i drvne tehnologije. <https://www.sumfak.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Farmaceutsko-biokemijski fakultet. <http://www.pharma.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Geotehnički fakultet. <http://www.gfv.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Građevinski fakultet. <https://www.grad.unizg.hr/> (pristupljeno 10. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Grafički fakultet. <https://www.grf.hr/> (pristupljeno 11. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Kineziološki fakultet. <http://www.kif.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Medicinski fakultet. <https://mef.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Metalurški fakultet. <https://www.simet.unizg.hr/hr> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Pravni fakultet. <https://www.pravo.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Rudarsko-geološko-naftni fakultet. <http://www.rgn.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Stomatološki fakultet. <http://www.sfzg.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Tekstilno-tehnološki fakultet. <http://www.ttf.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu. Učiteljski fakultet. <http://www.ufzg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Sveučilište u Zagrebu – Vojni studijski programi. <https://vojni.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Teološki fakultet „Matija Vlačić Ilirik” s pravom javnosti. <https://www.tfmvi.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).
- Velički, Damir. 2007. Nova višejezičnost i učenje stranih jezika kao dio jezične politike. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. 14/1. 93–103.
- Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. <https://www.vef.unizg.hr/> (pristupljeno 12. 1. 2022.).

Foreign Language Teaching at the University of Zagreb

Abstract

Due to the worldwide tendency to establish English as a language of communication in the sphere of economy, technology, politics, science, education, media and culture on a global scale, other languages, including the languages of European countries, are slowly diminishing and are becoming less and less involved in education systems, science, economy and other social spheres. The result is a declining effort in teaching other foreign languages, especially at a higher education level. On the other hand, the European Union encourages multilingualism in order to preserve the diversity of cultures, languages and identities of its members, and recommends learning at least two foreign languages as early as the primary school level. Our goal was to establish, explain and assess the position of foreign language teaching at the University of Zagreb. We also wanted to determine whether the University of Zagreb follows the recommendations of the European Union regarding the importance of the knowledge of foreign languages and the preservation of European multilingualism, thereby preserving cultural identity and, consequently, mutual understanding and economic, scientific and educational exchange and cooperation. Namely, the University of Zagreb consists of 32 faculties and 3 academies (Academy of Dramatic Arts, Academy of Fine Arts and Music Academy) that do not have a common strategy for the development of foreign language teaching at their components nor is it being systematically developed. Having received an overview of the current state of foreign language teaching at the University of Zagreb, we have put forward proposals for its further development in the context of preserving multilingualism.

Key words: foreign language learning, higher education, multilingualism, multiculturalism, globalization

Profesori crnogorskih sveučilišta u obilasku knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Sudionici okruglog stola

Osvrt na raspravu provedenu na okruglom stolu *Nastava stranih jezika struke na Sveučilištu u Zagrebu i sveučilištima Crne Gore*

Petra Barbarić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

pbarbari@ffzg.unizg.hr

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.6>

U sklopu studijskog posjeta kolega s triju partnerskih sveučilišta, Univerziteta Crne Gore, Univerziteta Donja Gorica i Univerziteta Mediteran zagrebačkom Sveučilištu, Centar za strane jezike Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu organizirao je 2. veljače 2022. u Vijećnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu okrugli stol kao središnji događaj posjeta, na kojem su nastavnici spomenutih sveučilišta razmijenili iskustva i perspektive koje vide u razvoju nastave stranih jezika struke. Na njemu je sudjelovalo devetero nastavnika s triju crnogorskih sveučilišta, nastavnice s Ekonomskog fakulteta, Fakulteta strojarstva i brodogradnje, Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta te nastavnice iz Centra za strane jezike Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Kolege s Univerziteta Crne Gore izložili su dio rezultata istraživanja provedenog u okviru Erasmus+ projekta ReFlame (2019. – 2022.) koji nedvosmisleno upozoravaju na nužnost reforme i osnaživanja na području nastave stranih jezika struke, o čemu su se usaglasili i ostali sudionici okruglog stola. Uvođenje jednog stranog jezika kao obveznog predmeta na sve fakultete te ponuda bar još jednog kao izbornog prepoznato je kao nužnost u današnjem svijetu sveprisutne globalizacije, a vladanje stranim jezikom struke uvjet je pri većini zapošljavanja.

Kroz povijesni pregled uvođenja nastave stranih jezika struke i njezina razvoja na pojedinim sastavnicama sveučilišta došlo se do zajedničkog zaključka o važnosti kontinuiranog razvoja i usavršavanja kolegija stranih jezika koji se mijenjaju s Bolonjskim procesom, potrebama studenata i potražnjom na tržištima rada.

Razmjenjujući iskustva, zaključeno je da većina studenata jezika za akademske potrebe i studenata jezika struke smatra spomenute kolegije iznimno korisnima jer im pomažu u razvijanju stručnog vokabulara na određenom stranom jeziku, poboljšavaju komunikacijske kompetencije te daju bolju poziciju pri kasnijem zapošljavanju. To potvrđuju i mnogobrojne studentske ankete te istraživanja potreba i zadovoljstva studenata kolegijima stranih jezika, kao što je prikazano u već spomenutoj sveobuhvatnoj anketi studenata i zaposlenika crnogorskog sveučilišta i potencijalnih poslodavaca iz različitih gospodarskih područja trgovine, pomorstva, građevine, obrazovanja, bankarstva, informatičkog sektora, zdravstva itd. (<https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/>

status_quo_analysis_report.pdf - pristupljeno 25. 3. 2022.). S rezultatima istraživanja kolega s Univerziteta Crne Gore korespondiraju iskustva i ankete provedene na Sveučilištu u Zagrebu.

Istaknuta je korisnost i važnost poznavanja bar još jednog stranog jezika vezanog za struku, osim engleskog. Njemački, francuski, španjolski, talijanski i ruski navedeni su kao primjeri traženih jezika. Zaključak okruglog stola jest da globalna dominacija isključivo engleskog jezika nije pozitivan trend. Višekulturnost i višejezičnost bogatstvo su Europe i treba ih očuvati, a jedan je od načina i taj da se studentima nude i drugi jezici struke na njihovim sveučilištima i studijskim programima. Upravo zbog snažnih preporuka Bolonjskog procesa za poticanje višejezičnosti i učenje bar dvaju stranih jezika kroz cjelokupno školovanje te zbog usklađivanja sustava visokog obrazovanja diljem Europe zaključeno je da bi sveučilišta u svojim studijskim programima trebala nuditi i uvrstiti kolegije stranih jezika struke i jezika za akademske potrebe u obveznu (najmanje dva semestra) te dodatno fakultativnu ponudu (kroz sve godine studija) na svim svojim sastavnicama.

Rasprava se također dotakla činjenice da nastavnici često preispituju svoj rad, kako i zašto nešto poučavaju i način na koji to rade. Naime, nastavnici jezika struke trebaju se neprestano usavršavati, kontinuirano surađivati s kolegama iz struke i razmjenjivati dobre prakse te iskustava u nastavi. Nužno je da budu otvoreni novim načinima rada u nastavi i da se koriste inovativnim i drugačijim pristupima kako bi pronašli odgovarajuće metode za svoje studente u određenoj nastavnoj situaciji. Važno je biti kreativan i razvijati vlastite nastavne strategije, prilagođavati i modificirati metode poučavanja s obzirom na potrebe kolegija i studenata.

Nadalje, nastavnici jezika struke, osim izvrsnog poznavanja jezika koji poučavaju, često moraju usavršavati i svladavati područja struka koje su vezane za njihove kolegije, a za koja nemaju formalno obrazovanje. Istaknuto je kako se nastavnicima jezika struke rijetko ili uopće ne nudi specijalizirano obrazovanje te da postoji raskorak između stručnog znanja i kompetencija nastavnika jezika struke koje su povezane s poučavanjem u različitim disciplinama te stvarnih zahtjeva s kojima se suočavaju. Često su prepušteni sami sebi te moraju sami osmišljavati kolegije i kreirati nastavne materijale. Obrazovanje i usavršavanje svodi se na ono koje sami sebi omoguće. Bilo bi od neprocjenjive vrijednosti kada bi se nastavnicima jezika struke pružile mogućnosti pravog treninga u području jezika struke.

Vezano za spomenutu problematiku, kolegice s Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu podijelile su i opisale svoja iskustva iz projekta „TRIALs – poučavanje jezika struke u zemljama članicama europskog prostora visokog obrazovanja” (Teaching Languages for Specific Purposes (LSP) in the European Higher Education Area (EHEA) –TRIALs). Projekt se bavio profesionalnim razvojem nastavnika jezika struke radi poticanja primjene inovativnih praksi kao i razvojem neophodnih vještina i kompetencija sadašnjih i budućih nastavnika jezika struke u visokom obrazovanju na nacionalnoj i europskoj razini. Cilj projekta bio je osmisliti opći kurikulum i program za stručno usavršavanje nastavnika jezika struke koji će se temeljiti na rezultatima istraživanja provedenih u okviru projekta.

Razmjena dobrih iskustava s dvaju projekata Re-FLAME i TRIALs obogatila su rasprave na ovom okruglom stolu te su svi sudionici mogli detektirati neke zajedničke ciljeve, a to su primarno kontinuirani razvoj znanja i vještina kod nastavnika jezika struke koji će omogućiti inovativne prakse

poučavanja jezika struke na visokoškolskim ustanovama te razvoj kolegija s jasnim naglaskom na upotrebi suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavi jezika struke i hibridnom učenju i poučavanju.

U svjetlu zajedničkih uvida o važnosti razmjene iskustava i dobrih praksi nastavnika stranih jezika struke na osobnim, institucionalnim i međunarodnim razinama, jedan od najvažnijih zaključaka ovog okruglog stola jest nužnost promoviranja važnosti učenja jezika struke te održavanja međusobne kontinuirane komunikacije na svim navedenim razinama. Projekti poput ovdje spomenutih Re-FLAME-a i TRIALS-a, međunarodne konferencije vezane za struku te organiziranje okruglih stolova kao što je bio ovaj veliki su poticaj i potpora tim nastojanjima.

Radovi predstavljeni na okruglom stolu:

Radman, Vivijana. 2022. *Četiri desetljeća Centra za strane jezike Filozofskog fakulteta u Zagrebu*

Ćirić, Jasna; Matijević, Ana. 2022. *Strani jezik struke na Sveučilištu u Zagrebu – kratki pregled*

Pleše, Dubravka. 2022. *Položaj stranog jezika struke na RGN fakultetu*

Pandžić Kuliš, Drijenka. 2022. *Jezik struke na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu*

Jelovčić, Ines. 2022. *Status Stranog jezika struke na Filozofskom fakultetu u Zagrebu*

Božović, Petar; Piletić, Deja. 2022. *Strani jezik struke na Univerzitetu Crne Gore*

Breka, Olinka. 2022. *Poučavanje jezika struke u zemljama članicama Europskog prostora visokog obrazovanja i Međunarodna zagrebačka zimska škola.*

